

Analysis of the National Order of the I.R. of Iran in the Recent Decade (with Emphasis on the Role and Function of Virtual Networks)

Seyyed Zakarya Mahmoudiraja¹ | Amirhossein Ebrahim Yazdi² | Mohammad Ali Samiei³

1. Corresponding author, Assistant Professor of Political Science, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. E-mail: z.mahmoudiraja@scu.ac.ir

2. Doctoral Candidat of Public Policy of Imam Sadegh University (AS) - Tehran – Iran. Email: e.yazdi91@gmail.com.

3. Master of Political Science, Imam Sadegh University (AS) - Tehran-Iran. Email: m.a.samiee75@gmail.com

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: October 5, 2024

Received in revised form:

November 30, 2024

Accepted: April 30, 2025

Published online: June 19, 2025

Keywords:

National Order,
Social Order,
National Security,
Social Networks,
Islamic Republic of Iran.

ABSTRACT

Objective The simultaneous emergence of social media platforms in the governance sphere of the Islamic Republic of Iran, alongside various instances of unrest and protests, clearly highlights the potential of these platforms to disrupt social order and stability. These shifts in communication and social patterns enhance social media's ability to incite and facilitate protests and disturbances. Consequently, the role of these platforms in challenging social norms is a significant focus that can have deep implications for governance structures and political interactions in Iran. This study aimed to address the question: What is the relationship between social media and national order in the Islamic Republic of Iran?

Methods: For data collection, in addition to using documentary, internet, and library sources, interviews with experts were conducted. Subsequently, the collected data were examined using a qualitative method (thematic analysis) and an interpretive-analytical approach.

Results: Media, by transcending national borders, have created a new arena for competition among different countries around the world. As an influential factor, they have affected the political and social structures of various nations, including the Islamic Republic of Iran.

Conclusions: Social networks, with their unique features and functions, act as tools for amplifying, spreading, and perpetuating both structured content and disorder. Given the civilizational and value-based opposition between the governance model of the Islamic Revolution in Iran and the dominant Western modernist system, these networks can have a dual impact on the order of the Islamic Republic of Iran. They can influence it both positively and negatively, directly and indirectly. Social networks, with their unique features and functions, act as tools for amplifying, spreading, and perpetuating both structured content and disorder. Given the civilizational and value-based opposition between the governance model of the Islamic Revolution in Iran and the dominant Western modernist system, these networks can have a dual impact on the order of the Islamic Republic of Iran. They can influence it both positively and negatively, directly and indirectly.

Cite this article: Mahmoudiraja, S.Z.; Ebrahim Yazdi, A.H. & Samiei, M.A. (2025). Examination and Analysis of the National Order of the Islamic Republic of Iran in the Recent Decade (with Emphasis on the Role and Function of Virtual Networks) *News Science*, 14 (1), 27-32. DOI: <http://doi.org/10.22034/Irsi.2024.482004.1263>

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22034/Irsi.2024.482004.1263>

EXTENDED ABSTRACT

Analysis of the National Order of the I.R. of Iran in the Recent Decade (with Emphasis on the Role and Function of Virtual Networks)

Seyyed Zakarya Mahmoudiraja¹ | Amirhossein Ebrahim Yazdi² | Mohammad Ali Samiei³

1. Corresponding author, Assistant Professor of Political Science, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. E-mail: z.mahmoudiraja@scu.ac.ir
2. Doctoral Condidat of Public Policy of Imam Sadegh University (AS) - Tehran – Iran. Email: e.yazdi91@gmail.com.
3. Master of Political Science, Imam Sadegh University (AS) - Tehran-Iran. Email: m.a.samiee75@gmail.com

Introduction:

Mass media, with its interdisciplinary nature, profoundly influences attitudes, thoughts, interests, and behaviors of individuals in contemporary societies. As advanced communication and information technologies continue to evolve and spread, the ways in which governance and interactions between citizens and political systems occur have become more networked and organized. These changes introduce both challenges and opportunities into the social and political arenas. A key area facing structural challenges is national order, social security, and political governance. The Islamic Republic of Iran, due to its unique governance mechanisms, is more susceptible to these issues compared to other countries. Consequently, there is a heightened need to pay special attention to these transformations and their impacts on the political and social systems. Indeed, these changes not only affect public behaviors and attitudes but can also lead to shaping policies and making major decisions at the national level.

Method:

This article uses a qualitative approach, specifically thematic analysis, to design and develop a network of concepts and a conceptual model. For data collection, it leverages library and documentary sources as well as semi-structured interviews with academic experts and specialists in national order, social movements, and virtual media. After collecting the data, initial coding was performed, and the materials were organized according to the established conceptual model. This approach enhances the understanding of relationships and structures within the examined fields, facilitating more precise analyses in these areas.

Results:

This research reveals that the rise of social media technologies has substantially altered communication methods among individuals, organizations, and government bodies. These changes have enhanced the interaction between governments and citizens, presenting both new opportunities and challenges for governance and decision-making processes. In examining the governance issues in the Islamic Republic of Iran and other regimes, it's evident that various tools have been used over the last two decades to weaken the national authority of Iran. Recent social

and street movements serve as clear examples of attempts to disrupt the country's stable security and order. Factors such as political and religious polarization, the generation of provocative campaigns, undermining authority within key systems and institutions, rumor spreading and exaggerating weaknesses, character assassination of influential figures, recruitment for illegal gatherings, and fueling ethnic, political, generational, and gender divides have all been employed within virtual spaces to destabilize Iran's national order. Additionally, promoting terrorist and divergent ideologies and eroding cultural and religious beliefs have been used in these efforts over the past decade. This underscores how Iran's national stability is intricately linked with multiple fields, including social networks and modern media.

Conclusions:

The expansion of virtual spaces and internet tools has fundamentally altered modern lifestyles, impacting governance and social relationships. These changes shape how citizens interact, presenting both opportunities and challenges for governments and society. Social media, in particular, serves as a pivotal element in this digital era, especially evident during protests and social unrest. Engagement in social media significantly increases the likelihood of participating in social actions, acting as a catalyst for collective movements and social crises. Recognizing these dynamics, major powers view social media as a strategic tool to influence public opinion and advance their agendas globally. The communication revolution and the internet's impact, especially through social media, have profoundly transformed the nature and structure of societal power worldwide, affecting both developed and developing nations.

The features and functions of social networks have notably impacted the national order's structure in various societies, including Iran. These platforms give users the sense that they can deviate from existing norms and societal orders. In this digital space, users can create virtual identities, living in a realm where real-world rules seem less significant. This environment offers new generations the perception that adherence to social rules in the real world is unnecessary, potentially leading to disorder. Furthermore, ignoring social norms and regulations in this context can weaken social bonds and collective identity within communities, thereby influencing social and political structures.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank anonymous reviewers.

Ethical considerations

Not applicable.

Funding

Not applicable.

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

References

- Abdollah Khani, A., (2011), "Security Theories," Tehran: Abrar Moaser Publishing. (In Persian).
- Eftekhari, A., (2008), *The Two Faces of Soft Power: The Meaning and Concept of Soft Power*, Tehran, Basij Research Center for Studies and Research. (In Persian).
- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative research*, 1(3), 385-405.
- Braun, V., Clarke, V., & Terry, G., (2021). *Thematic Analysis: A Practical Guide*. SAGE Publications Ltd.
- Castells, Manuel (2001), "The Information Age: Economy, Society, and Culture," translated by Ahad Aliqolian and Afshin Khakbazz, 1st edition, Tehran, (In Persian).
- Chalepei, F., et al., (2017). "An Analysis of the Role of Public Order in Iran's Legal System." *Judiciary Quarterly*, Volume 17, Issue 91: 89-120. (In Persian).
- Chalepei, M., (1996). *Sociology of Order: Interpretation and Theoretical Analysis of Social Order*. Tehran: Nashr Ney Publishing. (In Persian).
- Clement, J. (2019). "Global social networks ranked by number of users", Statist code development, Sage.
- Field, J., (2003). "Social capital". Published by Questionnaire (September, 1999).
- Fukuyama, F., (2024), "Order and political decline," translated by Rahman Gahremani Pour, Roozneh Publishing. (In Persian).
- Habibi, J., et al., (2011), "Thematic Analysis and Thematic Networks: A Simple and Efficient Method for Exploring Patterns Embedded in Qualitative Data Municipalities," *Andisheh Management Strategic Journal*, pages 151-198. (In Persian).
- Habibzadeh, A., Bakhshi, R., (2016). "Virtual Social Networks and Public Security." *Police Science Journal*, Issue 4: 1-35. (In Persian).
- Habibzadeh, M. J., (1998). "The Legal Regime's Impact on Criminal Justice Growth and Development." *Justice Rights Journal*, Issue 23: 31-56. (In Persian).
- Halabi, A. A., (1987). *General Encyclopedia*. Tehran: Pyk Translation and Publication Institute. (In Persian).
- Heidari, H. & Shavardi, T., (2013). "Virtual Social Networks and Ethnicity; Opportunities and Threats Ahead." *Communication Research Journal*, Issue 76: 37-64. (In Persian).
- Hosseini Jirdehi, H. et al., (2023). "Analyzing the role of social networks in the formation of social unrest in November 2018 in Iran." *AFAQ Security Quarterly*, Issue 58: 11-49. (In Persian).
- Jafari L. & Mohammadi, J., (1993). *Legal Terminology*. Tehran: Ganj Danesh, Sixth Edition. (In Persian).
- Katouzian, N., (2013), "Introduction to Law Science, Volume 1," Tehran: Katouzian Legal Foundation. (In Persian).
- Mahmoudi Raja, S. Z., & Esmaeili, R., (2023), "Social Capital and Strategies to Strengthen It in the Media-Political Space of the Islamic Republic of Iran: Emphasis on the Cognitive Approach," *Islamic Revolution Research Quarterly*, Issue 47: pages 97-137. (In Persian).
- Mahmoudi Raja, S.Z., (2020), "Identification of Factors Influencing Young People in Ahvaz's Inclination toward Salafism in Khuzestan Province; A Grounded Theory Approach: A Case Study of Ahvaz Youth," *Service Replacement Project of the Elites Foundation at the National Defense University*. (In Persian).
- Mandel, R., (2008), "The Changing Face of National Security," Tehran: Institute for Strategic Studies.
- McQuail, D., (2003), "Introduction to Mass Communication Theories," translated by Parviz Ejlali, Tehran: Center for Media Studies and Research, First Edition. (In Persian).
- McSweeney, B., (2011), "Introduction to the Sociology of Security," translated by Mohammad Ali Ghasemi and Mohammad Reza Ahani, Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. (In Persian).
- Moein, M., (2002), "Persian Culture," Tehran: Adna Publishing (In Persian).
- Ahani, M.R., & Ebrahimi, KH. (2013), *Virtual of Social Networks*, *Journal of Soft War Surveillance*, Issue 2: 129-146. (In Persian).
- Pour Nourouz, M., (2004). "Imagery of Addiction in Television Series." *Quarterly Journal of Research and Evaluation*, Volume 11, Issue 37, Tehran. (In Persian).
- Moradi, A., & Mahmoudi Raja, S.Z., (2022), "Sociological Explanation of Factors Influencing Inclination Toward Salafism in Khuzestan Province: Case Study of Ahvaz Youth," *Strategic Policy Research Quarterly*, Volume 11: pages 43-77. (In Persian).
- Mousavi Mojab, S.D., (2019), "The Conceptual Challenge of Public Order in Iran's Criminal Law; Strategies and Consequences," *Journal of Jurisprudential and Philosophical Studies*, Volume 10, Issue 39, (In Persian).

- Nabi, Robin L. & Oliver, B.M., (2014), "Media Processes and Effects," translated by Seyyed Mohammad Mahdi Zadeh, Tehran: IRIB Research Center Publications. (In Persian).
- Naseiri, M., (1991), "Multinational Rights," Danesh Emrouz Publishing, Tehran, (In Persian).
- Nazarpour, M., (2007), "Civil Disobedience," Hisun Journal, Issue 13. (In Persian).
- Rostami, M., et al., (2017). "The Impact of Social Networks on Culture and Religious Beliefs: Case Study of Users in Isfahan Province." Social Sciences Quarterly of Shoushtar Islamic Azad University, Volume 11, Issue 2: 45-72. (In Persian).
- Sadat Akhsik, S., (2013). "Functions of Social Networks in Political Geography Information with Emphasis on Their Impact on Information Cycle." Electronic Journal of Astan Quds Razavi: 1-10. Issues 19 and 20. (In Persian).
- Sadeghian, H. & Asadi, A., (2019). "Impact of Social Media on Democratization Processes: A Case Study on Turkey's Justice and Development Party Government from 2002 to Present." Journalism Sciences Quarterly, Issue 30: 127-139. (In Persian).
- Sardarniya, Kh., (2009). "The Internet, New Social Movements and Staging Protests: A Review of Some Social Movements in Theory and Practice." Communication Research Journal, Issue 4: 151-176. (In Persian).
- Sayyid Emami, K., (2012). Research in Political Sciences. Tehran: Imam Sadiq University Press. [In Persian]
- Sobhani Tabrizi, Jafar (1996). Introduction to New Issues in Theology, Volume One. Qom: Imam Sadiq Publications. (In Persian).
- Tanhaei, A., (1992) An Introduction to the Schools and Theories of Sociology. Tehran: Marandiz Publishing. (In Persian).
- Ziyai Pour, H. & Aghili, S.V., (2009). "Examining the Penetration of Virtual Social Networks among Iranian Users." Media Quarterly, Issue 4: 23-43. (In Persian).

وضعیت نظم ملی جمهوری اسلامی ایران در دهه اخیر (با تأکید بر نقش و کارکرد شبکه‌های مجازی)

سید زکریا محمودی رجا^۱ | امیرحسین ابراهیم یزدی^۲ | محمدعلی سمیعی^۳

۱. استادیار علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران، (نویسنده مسئول)، ایمیل:

z.mahmoudiraja@scu.ac.ir

۲. دانشجوی دکتری سیاست‌گذاری عمومی دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران، ایمیل: e.yazdi91@gmail.com

۳. کارشناسی ارشد علوم سیاسی دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران، ایمیل: m.a.samiee75@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف: ورود هم‌زمان شبکه‌های اجتماعی به عرصه حکمرانی جمهوری اسلامی ایران با بروز برخی از بی‌نظمی‌ها و اعتراضات به‌وضوح نشان‌دهنده این واقعیت است که این پلتفرم‌ها می‌توانند به‌عنوان عاملی چالش‌برانگیز در نظم و ثبات اجتماعی عمل کنند. این تغییرات در الگوهای ارتباطی و اجتماعی، ظرفیت شبکه‌های اجتماعی را برای تحریک و تسهیل اعتراضات و بی‌نظمی‌ها افزایش می‌دهد؛ بنابراین، نقش این پلتفرم‌ها در شکل‌دهی به فضایی که در آن نظم اجتماعی به چالش کشیده می‌شود، موردتوجه جدی قرار می‌گیرد و می‌تواند پیامدهای عمیقی بر ساختار حکمرانی و تعاملات سیاسی در ایران داشته باشد. در این تحقیق تلاش شد به این سؤال پاسخ داده شود که «چه رابطه میان شبکه‌های اجتماعی و نظم ملی در جمهوری اسلامی ایران وجود دارد؟».

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۷/۱۴

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۹/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۲/۱۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۳/۲۹

روش: برای جمع‌آوری داده‌ها علاوه بر منابع اسنادی، اینترنتی و کتابخانه‌ای، از مصاحبه‌ی نیمه ساختمند با نخبگان استفاده شد. در ادامه داده‌های گردآوری‌شده با روش تحلیل مضمون و رویکرد تفسیری - تحلیلی موردبررسی قرار گرفتند.

کلیدواژه‌ها:

نظم ملی،

امنیت ملی،

شبکه‌های اجتماعی،

جمهوری اسلامی ایران.

یافته‌ها: رسانه‌ها با درنوردیدن مرزهای ملی، بستر جدید رقابت میان کشورهای مختلف دنیا را فراهم کرده‌اند؛ ازاین‌رو به‌عنوان مؤلفه‌ای اثرگذار ساخت و نظم سیاسی - اجتماعی کشورهای مختلف ازجمله جمهوری اسلامی ایران را تحت تأثیر قرار داده‌اند.

نتیجه‌گیری: شبکه‌های اجتماعی با ویژگی‌ها و کارکردهایشان ابزار تشدید، گسترش و تداوم زمانی محتوای نظام‌مند و بی‌نظمی هستند. با توجه به تقابل تمدنی و ارزشی الگوی حکمرانی انقلاب اسلامی ایران و نظام سلطه مدرنیسم غربی، این شبکه‌ها می‌توانند به‌مثابه چاقوی دولبه نظم جمهوری اسلامی ایران را به‌صورت مثبت و منفی تحت تأثیر مستقیم و غیرمستقیم خود قرار دهند.

استناد: محمودی رجا، سید زکریا، یزدی، امیرحسین ابراهیم، سمیعی، محمدعلی (۱۴۰۴). وضعیت نظم ملی جمهوری اسلامی ایران در دهه اخیر (با تأکید بر نقش و کارکرد

شبکه‌های مجازی). علوم خبری، ۱۴ (۱)، ۱۴۵-۱۲۱

DOI: <http://doi.org/10.22034/lrsi.2024.482004.1263>

© نویسندگان.

مقدمه و بیان مسئله

رسانه‌های جمعی، به واسطه ماهیت میان‌رشته‌ای خود، تأثیرات قابل توجهی بر نگرش‌ها، افکار، علایق و رفتارهای انسان‌های معاصر دارند. این رسانه‌ها به عنوان ابزاری مهم در شکل دهی به شناخت عمومی و فردی عمل می‌کنند و نقشی اساسی در مدیریت سیاسی و اجتماعی نظام‌های مختلف ایفا می‌کنند. از طریق ارائه اطلاعات و تحلیل‌های گوناگون، رسانه‌ها می‌توانند به تغییر در دیدگاه‌ها و رفتارهای اجتماعی کمک کنند و در عین حال، به تحکیم یا تضعیف ساختارهای سیاسی نیز منجر شوند. به این ترتیب، تعاملات میان رسانه‌ها و جوامع بشری به یک فرایند پیچیده و پویا تبدیل می‌شود که در آن هر دو طرف بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند (نابی و بث‌الیور، ۱۳۹۳: ۷). با توجه به گسترش و نفوذ عمیق فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی، حوزه حکمرانی و تعاملات میان شهروندان و نظام‌های سیاسی در یک ساختار شبکه‌ای و سازمان‌یافته قرار گرفته است. این تحولات به همراه خود چالش‌ها و فرصت‌های جدیدی را به وجود آورده‌اند. در واقع، فناوری‌های پیشرفته نه تنها شیوه‌های ارتباطی را تغییر داده‌اند، بلکه بر نحوه شکل‌گیری سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌ها نیز تأثیرگذار بوده‌اند. به همین دلیل، لازم است که نهادهای سیاسی و اجتماعی به این تغییرات واکنش نشان دهند و خود را با شرایط جدید وفق دهند. این وضعیت می‌تواند به تقویت مشارکت شهروندان در فرآیندهای سیاسی منجر شود، اما در عین حال ممکن است چالش‌هایی را نیز به همراه داشته باشد که نیازمند بررسی و تحلیل دقیق هستند (کاستلز، ۱۳۸۰: ۲۰، مک سویینی، ۱۳۹۰: ۴ - ۵). در جوامع سیاسی و اجتماعی که تنوع و تکثر در ابعاد مختلف آن‌ها مشهود است، چالش‌ها و فرصت‌های خاصی به وجود می‌آید. این وضعیت به‌ویژه در ساختارهای حکمرانی و نظام‌های سیاسی مشهودتر است، لذا تشکیل شبکه‌های قدرت پنهان و رفتارهای همگرا یا واگرا از سوی شهروندان، می‌تواند بر نظم ملی و امنیت اجتماعی تأثیر بگذارد (حیدری و دهقانی، ۱۳۹۳: ۳۶). در این راستا، برخی افراد و گروه‌ها، به‌ویژه جوانان باروحيه انتقادی و مطالبات فعال، به دلیل احساس محرومیت نسبی و درک ناعادلانه از ساختارها و روابط اجتماعی، سعی در تغییر این نظام‌ها دارند. این افراد با استفاده از ابزارهای مختلف سیاسی و اجتماعی به دنبال بازتعریف ساختارهای موجود هستند تا آن‌ها را با خواسته‌ها و هویت‌های سیاسی خود هم‌راستا کنند. این روند می‌تواند منجر به تحولات عمده‌ای در نحوه حکمرانی و تعاملات اجتماعی شود و بر امنیت و انسجام اجتماعی تأثیرگذار باشد (محمودی‌رجا، ۱۳۹۹: ۴۲، کاستلز، ۱۳۸۰: ۳۲۱). با هویتی شدن امر سیاسی و ابراز وجود طبقات مختلف جامعه، نظم ملی و محورهایی چون امنیت ملی، اعتماد عمومی، مشارکت سیاسی - اجتماعی، منافع ملی، همبستگی جمعی و... با چالش‌های ساختاری عمیق مواجه شده‌اند (محمودی‌رجا و اسماعیلی، ۱۴۰۲: ۱۰۴ - ۱۰۵). در شرایطی که فضای اجتماعی و سیاسی دچار تنش و التهاب است، رسانه‌ها و نهادهای تصمیم‌گیر می‌توانند با تبیین جنبه‌های مثبت یا منفی، تصویری مطلوب یا نامطلوب از نظام حاکم ارائه دهند. اخیراً با تأکید بر اصول حکمرانی خوب، موضوعاتی چون شفافیت، کارآمدی، کیفیت قوانین و مقررات، اثربخشی نهادهای دولتی، حاکمیت قانون، ثبات سیاسی و عدم خشونت و همچنین پاسخگویی و مبارزه با فساد، توجه بیشتری به ارتباط رسانه‌های اجتماعی با نظم ملی و حکمرانی‌های دموکراتیک معطوف شده است (فوکویاما، ۱۴۰۳: ۳۵ - ۴۰، فیلد، ۲۰۰۳: ۶۱).

در مقابل نگاه‌های منفی نسبت به ارتباط شبکه‌های مجازی با نظم ملی، اما برخی دیگر مدعی‌اند رسانه با ارائه رفتار مناسب اجتماعی باعث ایجاد هم‌نویی در افراد می‌شود؛ لذا نه تنها افراد را به ارائه رفتار مشابه تشویق می‌کنند، بلکه به گونه دیگر امکان ارائه رفتار ناهم‌نوا را نیز به شدت کاهش می‌دهند. سالم‌سازی فضای گذران مطلوب اوقات فراغت، آموزش اصول شهروندی، تنویر و آگاه‌سازی مردم نسبت به حقوق خود، تقویت همگرایی ملی و تسریع روند ملت‌سازی و حتی امت‌سازی امت اسلامی و به‌طور خلاصه آگاه‌سازی مردم نسبت به موقعیت اجتماعی و جهانی که در آن قرار دارند و دعوت مردم برای ساختن و پردازش وضعیت برتر و ارائه تعریفی از خود و شناخت هویت تاریخی از مهم‌ترین کارکردها و دستاوردهای رسانه‌های جمعی در راستای تقویت سرمایه اجتماعی و به تبع آن نظم ملی هر جامعه و نظام سیاسی می‌تواند باشد (حسین پور و معتمدنژاد، ۱۳۹۰: ۱۳۳، مک کوایل، ۱۳۸۰: ۱۱۲). رسانه‌ها در دنیای امروز نقش مؤثری در شکل‌گیری تصورات و برداشت‌های افراد از محیط اطراف دارند؛ از این رو،

رسانه‌ها با ارائه الگوهای مختلف از کنشگری اجتماعی، می‌توانند زمینه‌ساز شکل‌گیری رفتارهای متفاوت در میان گروه‌های مختلف اجتماعی باشند. در نهایت، این فرایند می‌تواند به افزایش یا کاهش بی‌اعتمادی به نهادهای اجتماعی و سیاسی منجر شود که خود نشان‌دهنده اهمیت و تأثیر رسانه‌ها در زندگی روزمره انسان‌هاست (حسین پور و معتمدنژاد، ۱۳۹۰: ۱۳۳، مک کوایل، ۱۳۸۰: ۱۱۲). تکثر قومی، مذهبی و دینی در ایران همواره سؤالاتی را در مورد چگونگی حفظ نظم اجتماعی و سیاسی در این کشور برانگیخته است. این معضل به‌ویژه در زمینه‌های مختلفی چون رویکردهای سیاسی و بینش‌های اجتماعی قابل توجه است. پژوهشگران به بررسی مؤلفه‌های مختلفی پرداخته‌اند که به تقویت ثبات اجتماعی کمک کرده‌اند. از جمله این مؤلفه‌ها می‌توان به هنجارها، ارزش‌ها و قوه قهریه اشاره کرد. بسیاری از تحلیلگران بر این باورند که پس از انقلاب اسلامی، مقامات و رهبران کشور بر آن بودند تا با ایجاد هنجارهای مشترک بر مبنای اصول دینی و اسلامی، نظم اجتماعی را حفظ کرده و از بروز هرج و مرج جلوگیری کنند. این تلاش‌ها به‌ویژه از طریق تبلیغ و جامعه‌پذیری این هنجارها صورت گرفته است، به گونه‌ای که جامعه به سمت همبستگی و یکپارچگی بیشتر هدایت شود. در واقع، این اقدامات نشان‌دهنده یک استراتژی هدفمند برای مدیریت تنوع و ارتقای ثبات اجتماعی در مواجهه با چالش‌های متنوع موجود در جامعه ایرانی است.

با توجه به اینکه سیاست‌های جاری همچنان در حال اجرا هستند، پرسش این است که چرا در دهه ۹۰ شمسی، انقلاب اسلامی با بی‌نظمی‌هایی مواجه شده است. نگارنده بر این باور است که این بی‌نظمی‌ها به ورود و گسترش شبکه‌های اجتماعی در این دهه بستگی دارد و تأثیر این شبکه‌ها بر افزایش ناامنی و آشوب‌ها قابل توجه است. به عقیده نگارندگان، همزمانی افزایش بی‌نظمی‌ها و گسترش فضای مجازی در ایران نشان‌دهنده رابطه‌ای معنادار است. نظم اجتماعی یک عنصر حیاتی برای بقای هر کشور محسوب می‌شود و فقدان آن می‌تواند به معنی زوال یک نظام باشد؛ بنابراین، ضروری است که عوامل و روندهای مؤثر بر نظم اجتماعی به دقت مورد بررسی قرار گیرد. حفظ نظم ملی یکی از الزامات اساسی برای استمرار حکومت‌ها است. شناخت دقیق رابطه بین شبکه‌های اجتماعی و نظم ملی در جمهوری اسلامی و نحوه تعامل این دو با یکدیگر، می‌تواند به شناسایی مؤلفه‌های کلیدی تأثیرگذار بر ثبات و نظم در این نظام کمک کند و از این طریق، یکی از شرایط لازم برای حفظ و تداوم آن را تأمین نماید. اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش به‌ویژه در زمینه حفظ سازوکارهای نظام اجتماعی و پیشگیری از بحران‌های امنیتی در دولت‌ها، به‌عنوان یک راهبرد کلیدی و پیچیده، قابل توجه است. در جمهوری اسلامی ایران که پس از انقلاب اسلامی تحت تهاجم‌های متعدد برای ایجاد بی‌ثباتی سیاسی، امنیتی، اقتصادی و اجتماعی قرار گرفته، این موضوع از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هرچند که ناآرامی‌ها و آشوب‌های شهری در جوامع امروز، به‌ویژه در شهرهای بزرگ، به یک مسئله عادی تبدیل شده، اما باید توجه داشت که این کنش‌های اجتماعی می‌توانند نشانه‌هایی از نارضایتی و انتقاد باشند و در برخی موارد به تغییرات جدی در نظام سیاسی منجر شوند. همچنین، در سال‌های اخیر، ایجاد آشوب و اغتشاش به‌عنوان بخشی از استراتژی‌های سیاست خارجی آمریکا باهدف تغییر از درون یا تحمیل انقلاب‌های مخملی در کشورهای هدف، مطرح شده است. از آنجاکه شبکه‌های اجتماعی نقش بسزایی در تحولات اجتماعات معاصر دارند، شناخت و تحلیل این شبکه‌ها و آن‌ها در حوزه نظم ملی، می‌توان تصمیم به‌موقع و مناسبی اتخاذ کرد.

پیشینه تحقیق

تحقیقات در زمینه رابطه شبکه‌های اجتماعی و مقوله نظم گسترده نیست. اکثر تحقیقات به‌صورت جداگانه بر موضوع شبکه‌های اجتماعی یا مقوله نظم پرداخته‌اند که در ادامه به نمونه‌هایی از آن اشاره می‌کنیم. آثار موجود در این حوزه را با عنایت به موضوع محوری‌شان در مقام تحلیل می‌توان به سه دسته تقسیم نمود:

الف) دسته اول آثاری است که به چیستی، تبیین و ابعاد مختلف مقوله نظم و ابعاد مختلف آن پرداخته است. چلبی (۱۳۷۵) در کتاب خود تلاش دارد تعریف نظم، شاخص‌ها و اختلال‌های آن را نسبت به دو مقوله نظم ایستا و نظم پویا تشریح کند. فوکویاما (۱۳۹۶) نیز نمونه دیگری است که با رویکرد نهادگرایی نظم را تبیین کرده و زوال نهادها را عامل زوال نظم تمدن جدید می‌داند.

غمامی و صلاحی (۱۳۹۱) به این نکته پرداخته‌اند که نظم حاصل از قدرت نرم جمهوری اسلامی می‌تواند الگویی برای کشورهای اسلامی در راستای آرمان امت واحده باشد. جهان‌بین و گرجی (۱۳۹۸) بر این نکته اشاره می‌کنند که تعریف هنجار در هر یک از نظم‌های مختلف اجتماعی یا حقوقی متفاوت است و سعی دارد آن دو را نسبت به یکدیگر انطباق دهد. مؤمنی و زمانی (۱۳۹۲) نیز در پی آن بودند که نشان دهند نظم اجتماعی ایران بین دو انقلاب نظم دسترسی محدود بوده و نهادها در این نظم به گونه‌ای طراحی و ساماندهی شده‌اند که سطح دسترسی به سازمان‌های اقتصادی و سیاسی کنترل و محدود شود. گودرزی، کاظمی‌پور و انصاری (۱۳۹۷) تلاش کرده‌اند با استفاده از سه مؤلفه اعتماد به دیگران، التزام به قانون و التزام به رعایت حقوق شهروندی میزان تعهد شهروندان به نظم اجتماعی را بسنجند.

ب) دسته دوم آثاری است که در مورد فضای مجازی و نسبت‌های آن با مقولات اجتماعی نگاشته شده است. در این زمینه مانوئل کاستلز (۱۳۹۳) در کتاب خود به این پرسش‌ها پاسخ می‌دهد که «مشخصه‌های شبکه‌ای شدن چیست؟ آیا شبکه‌ای شدن و استفاده از اینترنت تنها شکل و ابزارهای ارتباطی جنبش‌های اجتماعی را جدید و متفاوت کرده یا در رویکردها و ماهیت جنبش نیز تأثیر گذاشته است و با برشمردن ویژگی‌های جنبش‌های اجتماعی شبکه‌ای، مبانی نظری خود را در تحلیل این جنبش‌ها بر نظریه قدرت ارتباطات، دیگر اثر خود، مبتنی می‌کند. اثر دیگر مصاحبه‌ای با ژان بودریار (۱۳۸۳) در مورد ارتباط گسترش تکنولوژی‌های جدید با شکل‌گیری فضاهایی مجازی است که در این فضاها هویت و کارکردی متفاوت‌تر از فضاهای گذشته ایجاد شده که ارزش‌ها، مفاهیم و باورهای گذشته را مورد بازنویسی خود قرار می‌دهد. عباسی و شریعت (۱۳۹۷) باهدف بررسی فرصت‌ها و تهدیدات شبکه‌های اجتماعی مجازی از منظر امنیت ملی، بعد سیاسی شبکه‌های اجتماعی مجازی که مورد توجه حکومت‌ها و بازیگران غیردولتی است مورد واکاوی قرار داده است. بخشی و دیگران (۱۳۹۲) به بررسی کارکردهای تعاملی شبکه اجتماعی و ویژگی‌های آن می‌پردازد و آن را در برنامه کفه مام آزمایش می‌نمایند. در این زمینه مقالات و کتب زیاد دیگری هم وجود دارد که به این مختصر بسنده شد.

ج) دسته سوم آثاری است که به رابطه بین این دو مقوله ورود پیدا کردند. این دسته همان قسمتی است که تحقیقات محدودی در آن وجود دارد. عباسی و بهرامی (۱۳۹۴) به این مطلب اشاره کرده‌اند که استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث نظم اجتماعی شده است. این مقاله به صورت نظرسنجی انجام گرفته بود. دانش، زواره و عظیمی (۱۳۹۸) با استفاده از روش پرسشنامه به این مطلب پرداخته‌اند که شایعه‌ها در فضای مجازی بر امنیت تأثیر دارد یا خیر. زمانی (۱۳۹۲) نیز با روش پیمایشی به این مطلب پرداخته است که یک رسانه‌ای مانند ماهواره بر مؤلفه‌هایی مانند نظم و هویت تأثیر داشته است یا خیر.

تحقیق حاضر سه نوآوری دارد: ۱- اکثر تحقیقات در این زمینه بر اساس روش پرسشنامه یا توصیفی نگاشته شده اما روش این تحقیق بر اساس مصاحبه با صاحب‌نظران است. ۲- این تحقیق دارای چارچوب مفهومی و الگوی تحلیل است. اکثر تحقیقات انجام شده بدون چارچوب نظری یا مفهومی خاصی است. ۳- رابطه میان شبکه‌های اجتماعی و نظم ملی مورد مطالعه قرار نگرفته و اکثر تحقیقات مجزا به مقوله امنیت ملی یا نظم اجتماعی پرداخته شده است.

مفهوم‌شناسی پژوهش

نظم^۱

نظم، به‌عنوان یک مفهوم، به معنای ترتیب و سازمان‌دهی عناصر مختلف است. در تعریف لغوی، این واژه به فرآیند ایجاد ساختار و هماهنگی در بیان اشیاء، افکار یا ایده‌ها اشاره دارد. به عبارت دیگر، نظم نه تنها به چینش ظاهری بلکه به انسجام درونی محتوا نیز مربوط می‌شود. این ویژگی به ما امکان می‌دهد تا اطلاعات را به شکل مؤثری ارائه دهیم و ارتباطات میان اجزا را به‌وضوح مشخص کنیم (معین، ۱۳۸۱: ۱۹۵۰). فرهنگ عمید و دهخدا نیز نظم را ترتیب، سامان و به رشته کشیدن مروراید تعریف کرده‌اند (دهخدا، ۱۳۷۷: ذیل واژه نظم) چلیبی در کتاب خود معنی نظم را آرایش، ترتیب و توالی تعریف کرده است (چلیبی، ۱۳۷۵: ۳۶). برخی اندیشمندان، نظم را به‌عنوان مفهومی در ارتباط با هنجارهای اجتماعی و سازوکارهای موجود در جامعه تعریف کرده‌اند. به اعتقاد این گروه، نظم به معنای ایجاد و برقرار کردن مقررات و هنجارهای مشخص است که باید به‌دقت اجرا شوند و همچنین وجود ضمانت‌هایی برای تحقق این هنجارها ضروری است. اگر جامعه‌ای به‌درستی منظم نباشد، این موضوع نشانه‌ای از عدم رعایت هنجارها و قواعد مورد توافق در آن جامعه به شمار می‌آید؛ بنابراین، نظم اجتماعی به‌عنوان یک ساختار اساسی برای تضمین رفتارهای صحیح و هماهنگی میان اعضای جامعه شناخته می‌شود و فقدان آن می‌تواند به بروز هرج و مرج و اختلال در تعاملات اجتماعی منجر شود (تنهایی، ۱۳۷۱: ۲۵). درنهایت، می‌توان گفت که نظم به معنای ارتباط و همکاری میان عناصر مختلف یک سیستم به‌منظور دستیابی به هدفی مشخص است (سبحانی تبریزی، ۱۳۷۵: ۷۳). همان‌طور که در این چند تعریف بیان شد، نظم نوعی ارتباط میان عناصر مختلف و نامشخص است. آنچه میان این تعاریف مشترک است، وجود رابطه‌ای منطقی است. در اصل می‌توان نظم را به‌صورت مفهومی ارتباط و چینش عناصر مختلف که دارای منطق معین هستند، دانست؛ بنابراین برای فهم نظم، فهم منطق آن مهم است. اگر منطق نظم در جامعه‌ای چه میان حاکمیت و مردم و چه در میان خود مردم به اشتراک نرسد، نظم ایجاد نمی‌شود.

نظم ملی

برای تبیین مفهوم نظم ملی، می‌توان از دو مفهوم نظم عمومی و امنیت ملی بهره گرفت. در حوزه علوم اجتماعی، به‌ویژه حقوق، نظم به معنای تکرار منظم و هدفمند رفتارهای انسانی تعریف می‌شود. نظم عمومی به‌عنوان یکی از مفاهیم علوم اجتماعی، با توجه به تأثیرات فرهنگی، مذهبی و قومی، تعاریف و مصادیق متفاوتی دارد. این مفهوم به‌شکلی گسترده به حفظ آرامش و ثبات اجتماعی اشاره دارد و نقش اساسی در شکل‌دهی به قواعد و ضوابط اجتماعی ایفا می‌کند. همچنین، درک عمیق‌تری از نظم عمومی می‌تواند به ما کمک کند تا به بررسی تعاملات میان افراد و نهادهای اجتماعی در راستای تحقق نظم ملی بپردازیم (چلیبی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۰ - ۹۳). در تعریفی دیگر آمده است: «نظم عمومی مجموع تأسیسات و قواعدی که در کشور به‌منظور حفظ حسن جریان خدمات عمومی، امنیت و فضیلت اخلاقی در روابط مردم برقرار شده و افراد اصولاً نمی‌توانند به‌وسیله قرارداد آن‌ها را نقض نمایند.» (نصیری، ۱۳۷۲، ۱۸۸). به عبارتی یعنی راه رسیدن به عدالت از طریق برقراری نظم در روابط اجتماعی را نظم عمومی گویند (کاتوزیان، ۱۳۹۲: ۷۸). دیگری قوام و بقای ذات و حیثیت و منافع یک ملت به حمایت وجود حمایت نظم ملی مرتبط می‌داند (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۲، ۷۱۷). درمجموع نظم عمومی را می‌توان مفهومی کلی و قابل انطباق بر امنیت اجتماعی و صیانت از حیات و آزادی فردی، جان، ناموس و مال افراد جامعه در نظر گرفت که همه نظام‌های سیاسی خود را متعهد به تحقق مطلوب آن می‌دانند (موسوی مجاب، ۱۳۹۸، ۱۰). پایداری و استمرار نظام‌های فرهنگی و سیاسی در جوامع مختلف به کم‌وکیف

¹.order

این مقوله در مناسبات اجتماعی بستگی دارد. در تحقق یا شکست این چشم انداز، مؤلفه هایی چون منافع ملی و چشم انداز بلندمدت، تناسب زمان و مکان، ساختار سیاسی، روحیات و خلیات فردی، شرایط اجتماعی و تغییرات در دیدگاه های فکری موجود در جامعه مؤثر هستند (موسوی مجاب، ۱۳۹۸، ۱۴)؛ بنابراین می توان نظم عمومی را شامل مواردی مانند نظم اجتماعی، اخلاق، خدمات عمومی و... دانست.

شکل (۱) بخش های مختلف نظم عمومی (نگارندگان)

امنیت ملی

امنیت ملی به عنوان یک ضرورت اساسی، به حفظ بقای دولت ملی از طریق استفاده مؤثر از قدرت های اقتصادی، نظامی و سیاسی و همچنین ابزارهای دیپلماتیک می پردازد. این مفهوم بیشتر در زمینه روابط بین الملل و خارجی مورد توجه قرار می گیرد. آرنولد والفرد مفهوم امنیت ملی را به فقدان ترس از تهدید علیه ارزش های حیاتی تعبیر می کند. از نظر او، امنیت به معنای عینی، عدم وجود تهدیدات نسبت به ارزش هایی است که جامعه به آن ها دست یافته است و از جنبه ای ذهنی، به معنای عدم وجود ترس در مورد احتمال آسیب دیدن این ارزش ها می باشد (افتخاری، ۱۳۸۷: ۲۸ - ۳۰، عبدالله خانی، ۱۳۹۰: ۴۹ - ۵۳)؛ بنابراین، امنیت ملی نه تنها به شرایط واقعی تهدیدات بلکه به ادراک و احساس امنیت افراد جامعه نسبت به آن تهدیدات نیز وابسته است. این دو جنبه، یعنی واقعیت و ادراک، در کنار یکدیگر، تصویر کاملی از امنیت ملی را ارائه می دهند و نشان دهنده اهمیت آن در سیاست های داخلی و خارجی دولت ها هستند (حبیب زاده، ۱۳۷۷: ۴۰). تعریف امنیت ملی نه تنها شامل حفظ تمامیت ارضی و استقلال کشور می شود، بلکه به جنبه های اجتماعی و حقوق بشری نیز توجه دارد. این مفهوم به نوعی توازن میان امنیت اجتماعی و احترام به آزادی های بنیادی افراد را مدنظر قرار می دهد. به عبارت دیگر، امنیت ملی باید به گونه ای طراحی شود که هم زمان با محافظت از ساختارهای سیاسی و جغرافیایی، به ایجاد یک جامعه سالم و پایدار کمک کند. در این راستا، رعایت حقوق شهروندان و تأمین شرایطی برای آزادی های اساسی آنان جزء لاینفک امنیت ملی به شمار می آید. این رویکرد جامع، نه تنها به ثبات و قدرت کشور می انجامد، بلکه زمینه ساز توسعه اجتماعی و بهبود کیفیت زندگی شهروندان نیز خواهد بود (محمودی رجا، ۱۳۹۹: ۱۲۵). با مطرح شدن پارادایم امنیت پایدار، امنیت ملی تنها به قدرت نظامی و قابلیت های استراتژیک در روابط بین المللی محدود نمی شود، بلکه شامل ابعاد سیاسی، اجتماعی و اقتصادی داخلی و مواردی چون (ثبات سیاسی، رشد اقتصادی، حقوق و آزادی های فردی و یکپارچگی ملی، مشکلات زیست محیطی و...) نیز می باشد. در این راستا، امنیت و نظم به طور متقابل بر یکدیگر تأثیر دارند؛ زیرا جامعه ای که فاقد نظم باشد، نمی تواند امنیت لازم را تأمین کند و نبود امنیت نیز نشان دهنده فقدان نظامی قوی و کارآمد در مدیریت اوضاع است. به گفته رابرت ماندل، امنیت ملی به طور اصولی جزء وظایف دولت هاست تا از تهدیدات خارجی که می تواند بقای رژیم ها، نظام اجتماعی و شیوه زندگی شهروندان را به خطر بیندازد، جلوگیری نماید (ماندل، ۱۳۸۷: ۲۷). با توجه به دو تعریف نظم عمومی و امنیت ملی، می توان نظم ملی را به این صورت تبیین کرد: «نظم ملی به معنای سامان دهی در روابط اجتماعی به منظور حفظ و بقای ساختار جامعه و

دولت در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است». نظم ملی نه تنها شامل نظم اجتماعی می شود، بلکه به نظم سیاسی و نقش دولت نیز توجه دارد. این نظم در مقایسه با امنیت ملی جنبه ای خاص و مرتبط با درون ساختار دولت دارد. در عوض، نظم ملی از نظم عمومی متمایز است؛ زیرا در نظم عمومی، دولت به عنوان نهاد ایجادکننده و فعال در برقراری نظم عمل می کند، درحالی که در نظم ملی توجه به خود ساختار دولت نیز حائز اهمیت است. این مقوله به وضوح نشان دهنده این نکته است که نظم ملی برای پایداری و سلامت کل جامعه ضروری است و به نوعی به تعاملات درون ساختاری و برقراری توازن در حوزه های مختلف اشاره دارد.

شبکه های اجتماعی^۱

حضور رسانه ها و گوشی های هوشمند در زندگی روزمره انسان ها به یک واقعیت انکارناپذیر تبدیل شده است. مانوئل کاستلز به نقش کلیدی این رسانه ها در شکل دهی به محیط ذهنی افراد در چند دهه اخیر اشاره می کند و تأکید می کند که رسانه ها به دلیل پیوند عمیقشان با زندگی روزمره، تأثیر بسزایی بر آگاهی ها و رفتارهای ما دارند. او بیان می کند که این رسانه ها نه تنها تجارب واقعی ما را تحت تأثیر قرار می دهند بلکه به عنوان مواد اولیه ای عمل می کنند که ذهن ما با آن ها کار می کند. در دنیای معاصر، رسانه ها به نوعی تجربه انسانی را از واقعیت تغییر داده و درعین حال، ما را با آن آشنا می کنند. (مرادی و محمودی رجا، ۱۴۰۱: ۷۸ - ۸۰، کاستلز، ۱۳۸۰: ۲۳۵). شبکه های اجتماعی اینترنتی به مجموعه ای از پلتفرم ها اطلاق می شود که به کاربران این امکان را می دهد تا نظرات، تجربیات و علایق خود را با دیگران به اشتراک بگذارند و به تعامل با یکدیگر بپردازند. این شبکه ها شامل ابزارهایی هستند که به افراد اجازه می دهند تا پروفایل های عمومی یا خصوصی برای خود ایجاد کنند، با سایر کاربران ارتباط برقرار کنند و منابع و اطلاعات خود را با یکدیگر به اشتراک بگذارند (رستمی و دیگران، ۱۳۹۶: ۴۵). اصطلاح شبکه های اجتماعی را برای نخستین بار چی ای بارنز در سال ۱۹۵۴ طرح کرد و از آن پس به سرعت به شیوه ای کلیدی در تحقیقات و مطالعات بدل گشت (حسینی جیردهی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۸). در تئوری شبکه اجتماعی سنتی، یک شبکه اجتماعی به این صورت تعریف می شود که یک مجموعه ای از نهادهای اجتماعی که شامل مردم و سازمان ها که به وسیله مجموعه ای از روابط معنی دار اجتماعی به هم متصل اند و باهم در به اشتراک گذاشتن ارزش ها تعامل دارند. شکل سنتی خدمت شبکه اجتماعی بر انواع روابط همچون دوستی ها و روابط چهره به چهره متمرکز است؛ اما خدمات شبکه اجتماعی امروزه بیشتر بر جامعه مجازی آنلاین و ارتباطات کامپیوتر واسط متمرکز است. (معمار و دیگران؛ ۱۳۹۱: ۱۵۷، حسینی جیردهی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۸). به طور کلی، شبکه های اجتماعی به عنوان فضاهایی برای ایجاد ارتباطات اجتماعی و تبادل اطلاعات میان افراد عمل می کنند و نقش مهمی در شکل گیری روابط انسانی در دنیای دیجیتال ایفا می کنند (صادقیان و اسدی، ۱۳۹۸: ۱۳۰، رستمی و دیگران، ۱۳۹۶: ۴۵). اعضای این اجتماعات مجازی، با ایجاد پیوندهایی میان خود، به دنبال دستیابی به اهداف مشترکی هستند که معمولاً در حوزه های سیاسی، اجتماعی یا فرهنگی قرار دارد. درواقع، می توان گفت شبکه های اجتماعی مجازی نتیجه پیشرفت های فناوری وب دو هستند. وب دو به مجموعه ای از فناوری ها اطلاق می شود که امکان مشارکت کاربران در تولید محتوا و به اشتراک گذاری اطلاعات را فراهم می آورد؛ این اطلاعات شامل متن، تصویر، فیلم، پیوند، فایل و انواع داده های دیگر است. بدین ترتیب، شبکه های اجتماعی مجازی نه تنها به وسیله ای برای ارتباطات اجتماعی تبدیل شده اند، بلکه به بستری مهم برای شکل گیری و تقویت کنش های اجتماعی نیز به شمار می آیند (حسینی جیردهی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۸ - ۱۹) به این ترتیب هر یک از کاربران به خلاف مخاطبان (در رسانه هایی مانند تلویزیون، رادیو، مطبوعات و...)، فقط مصرف کننده اطلاعات و پیام ها نیستند، بلکه آن ها همانند همه کاربران شبکه، تولیدکننده محتوای تعاملات اند. (آهنی و ابراهیمی، ۱۳۹۲: ۱۲۹، حبیب زاده و بخشی، ۱۳۹۵: ۱۲).

رسانه ها و شبکه های اجتماعی مجازی به عنوان بستری برای حضور و فعالیت گسترده بازیگران و کنشگران سیاسی و اجتماعی در فضای دیجیتال، نقشی دوگانه ایفا می کنند. از یک سو، این رسانه ها ابزاری مؤثر برای تبلیغ و گسترش نمادهای سیاسی، اجتماعی

^۱.social network

و فرهنگی به شمار می‌روند و از سوی دیگر، به‌عنوان منابع اصلی برای ارائه اطلاعات سیاسی و اجتماعی در سطح جهانی عمل می‌کنند. علاوه بر این، این شبکه‌ها به‌عنوان پل ارتباطی میان فعالان سیاسی و مردم، نقش بسزایی در تحریک رفتارهای اعتراضی و بسیج تجمعات اعتراضی در سراسر جهان دارند (سردارنیا و دیگران، ۱۳۸۸: ۱۵۲). به همین دلیل، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی را می‌توان به‌عنوان مهم‌ترین نمایانگر قدرت نمادین و هویت‌سازی در عصر معاصر شناخت (حسینی جیردهی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۱، سردارنیا، ۱۳۸۸: ۱۵۲). به‌طور کلی، این کارکردها نشان‌دهنده اهمیت عمیق رسانه‌های اجتماعی در ساختارهای اجتماعی و سیاسی معاصر هستند و بر نقش آن‌ها در شکل‌دهی به تجربیات و رفتارهای اجتماعی و نظم سیاسی - اجتماعی ملی تأکید می‌کنند (سادات آخشیک، ۱۳۹۲: ۳ - ۵، مک کوئیل، ۱۳۸۲: ۸۳).

الگوی تحلیل

با توجه به مفهوم‌شناسی مؤلفه‌های مذکور، پخت تحلیل و تبیین عمیق و دقیق مسئله نیازمند ترسیم مدل مفهومی و الگوی تحلیل پژوهش هستیم. بر اساس مطالبی که گفته شد، نظر نگارندگان آن است برای بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی بانظم ملی باید تأثیر کارکرد شبکه‌های اجتماعی را بر نظم ملی و دو بخش ذیلش یعنی نظم اجتماعی و ساختار و نظام دولت سنجید. منظور آن است که باید دید که هویت‌سازی، تعاملات اجتماعی، تبادل اطلاعات و کنترل و مدیریت اجتماعی چه رابطه‌ای بانظم اجتماعی و ساختار دولت دارند. شکل شماتیک این نظر در پایین آمده است:

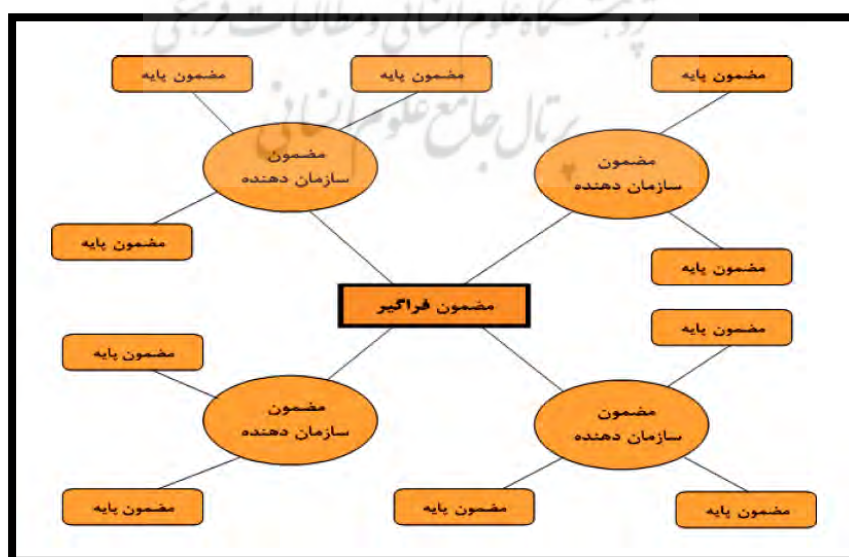

شکل (۲) الگوی تحلیل برای ارتباط نظم ملی و شبکه‌های اجتماعی (نگارندگان)

در بررسی شکل و مؤلفه‌های مذکور به‌منظور تحلیل نظم ملی در عصر رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی، باید توجه داشت که نفوذ عمیق شبکه‌های مجازی تأثیرات گسترده‌ای بر جنبه‌های مختلف زندگی فردی و اجتماعی دولت‌ها داشته است. نظم ملی به‌عنوان یک مسئله کلیدی در تمامی نظام‌ها، شامل ابعاد فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی است. تحقق این نظم مستلزم وجود ثبات و پایداری در ساختارهای اجتماعی است، به‌گونه‌ای که هنجارها و ارزش‌های حاکم بتوانند کارایی و اثرگذاری خود را حفظ کنند. فشرده‌گی زمان و مکان، به همراه فراهم آوردن بستر تعاملات فراملی بدون نظارت کافی دولتی، این امکان را به افراد می‌دهد که از ابزارهای مختلف برای تهدید نظم و امنیت ملی کشورهای خود استفاده کنند؛ بنابراین، مدیریت بهینه این شرایط، به‌عنوان یکی از ویژگی‌های کلیدی در حکمرانی، باید در دستور کار دولت‌ها قرار گیرد تا بتوانند در برابر چالش‌های ناشی از تغییرات سریع و بی‌ثباتی‌های اجتماعی و سیاسی ایستادگی کنند. در این راستا، توجه به راهکارهای مؤثر و استراتژیک می‌تواند به تقویت نظم ملی کمک کند و به ایجاد فضایی امن و پایدار منجر شود.

روش تحقیق

نوع این تحقیق توسعه‌ای است. در این تحقیق جمع‌آوری داده از طریق روش مصاحبه نیمه عمیق انجام شده که با روش تحلیل مضمون مورد تحلیل قرار خواهد گرفت. مصاحبه عمیق مصاحبه‌های کیفی است که دو مدل مصاحبه نیمه‌ساختمند و غیرساختمند (باز) را شامل می‌شود. (سید امامی، ۱۳۹۵: ۲۹۵). در این تحقیق مدل مصاحبه نیمه ساختمند استفاده می‌شود. مصاحبه نیمه‌ساختار یافته به‌طوری است که در آن اجازه پرداختن به ایده‌های جدید داده می‌شود تا در طول مصاحبه به‌عنوان یک نتیجه از آنچه مصاحبه‌شونده می‌گوید به ارمغان آورد. جامعه آماری تحقیق بر اساس نمونه‌گیری گلوله برفی از میان اساتید و متخصصان حوزه جامعه‌شناسی سیاسی و علوم رسانه و ارتباطات بوده است که در رابطه با مسائل و مفاهیم امنیت ملی، نظم، شبکه‌های اجتماعی، جنبش‌ها و اعتراضات و... هم صاحب‌فکر و اثر پژوهشی بوده‌اند و هم به‌صورت تجربی و عملیاتی در کلاس درسی یا در برخی مناصب مهم کشور مسئولیت داشته‌اند. علاوه بر بهره‌گیری از منابع اینترنتی و مجازی، کوشش شد با این متخصصان علمی و فکری مصاحبه نیمه‌ساختمند صورت گیرد پس از اینکه با ده نفر از آن‌ها مصاحبه گرفته شد، در نفر هفتم اشباع یافته‌ها حاصل شد چراکه مفهوم و تحلیل جدیدی به داده‌های گردآوری شده، اضافه نشد. در همین راستا اقدام به کدگذاری محوری و تحلیل مضمون صحبت‌های اساتید صورت گرفت. در ادامه تلاش شد با استفاده از روش تحلیل مضمون متن صحبت‌های این افراد مورد ارزیابی و تحلیل اکتشافی قرار گیرد. تحلیل مضمون یکی از روش‌های تحلیل کیفی است که بر اساس آن متن مصاحبه‌های کیفی کاهش می‌یابد و بخش‌بندی، مقوله‌بندی و تلخیص و سپس به‌گونه‌ای بازسازی می‌شود که مفاهیم مهم درون مجموعه‌ای از داده‌ها استخراج شود. (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۳). طبقه‌بندی مضمون‌ها بر اساس جایگاه مضمون در شبکه مضمون‌ها است که آن‌ها را در سه دسته قرار می‌دهد: مضمون‌های پایه که مبین نکته مهمی در متن است. مضمون‌های سازمان دهنده که واسطه مضمون‌های فراگیر و مضمون‌های پایه شبکه است و از ترکیب و تلخیص مضمون‌های پایه به دست می‌آید و مضمون‌های فراگیر که در کانون شبکه مضمون‌ها قرار می‌گیرد و مضمون‌های عالی است که دربرگیرنده اصول حاکم بر متن به‌عنوان کل است (آتراید استرلینگ، ۲۰۰۱). مضمون، الگویی است که در داده‌ها یافت می‌شود و حداقل به توصیف و سازمان‌دهی مشاهدات و حداکثر به تفسیر جنبه‌هایی از پدیده موردبررسی می‌پردازد (بویاتزیس، ۱۹۹۸: ۴).

شکل (۳) ساختار یک شبکه مضامین (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰، ۲۳)

بخش های منتخبی از مراحل کدگذاری مضامین پایه و محوری صحبت های اساتید در ادامه مقاله آورده شده است.

یافته های توصیفی پژوهش

در این قسمت تلاش شده است با استفاده از نظر اساتید و متخصصان در حوزه جامعه شناسی سیاسی و علوم رسانه و ارتباطات به نسبت و رابطه میان شبکه های اجتماعی و نظم پردازیم. در این مصاحبه ها از افراد متخصص زیر استفاده شده است:

جدول ۱- اسامی مصاحبه شوندگان

ردیف	حوزه تخصص و شغل	نشان کد
۱	دکترای جامعه شناسی سیاسی و هیئت علمی دانشگاه امام صادق (ع)	A
۲	دکترای جامعه شناسی سیاسی هیئت علمی دانشگاه امام صادق (ع)	B
۳	دکترای علوم رسانه و ارتباطات هیئت علمی دانشگاه امام صادق (ع)	C
۴	دکترای جامعه شناسی سیاسی، پژوهشگر، فعال رسانه ای و مدرس دانشگاه های علامه طباطبائی، شهید بهشتی و شاهد تهران	D
۵	دکترای علوم رسانه و ارتباطات، فعال رسانه ای و پژوهشگر	E
۶	دکترای علوم رسانه و ارتباطات، هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی	F
۷	دکترای علوم رسانه و ارتباطات	G

افراد منتخب در این پژوهش شامل گروهی از فعالان رسانه ای، اعضای هیئت علمی و پژوهشگران دانشگاه های مختلف در تهران هستند. این افراد با بررسی دقیق رزومه های خود در زمینه پژوهش و همچنین از طریق روش انتخاب گلوله برفی شناسایی شدند. در جریان فرآیند مصاحبه، بازبینی هایی از موارد و زمینه های مورد بحث در اختیار پژوهشگران قرار گرفت تا بتوانند به طور پیوسته و دقیق روند مصاحبه را مدیریت کنند. مصاحبه ها ضبط شده و سپس به صورت نوشتاری درآمد و بر اساس موضوعات مختلف دسته بندی و سازمان دهی شدند. در طی این فرآیند، محتوای مصاحبه ها با استفاده از یادداشت های برداشته شده در حین جلسات تکمیل گردید. پس از آماده سازی نهایی، محتوای مصاحبه ها با بهره گیری از روش تحلیل مضمون مورد بررسی قرار گرفت و بر اساس اهداف تحقیق به مقوله های مختلف تقسیم بندی شد. در این مرحله، با دقت به مطالعه مصاحبه های نوشته شده پرداخته شد و برای هر یک از متون، تمامی افکار مستقل، مفاهیم اساسی و نکات مهم شناسایی و به عنوان مضمون های پایه مطرح گردید. این رویکرد به منظور استخراج معانی عمیق تر و سازمان دهی یافته ها به کار گرفته شد و نهایتاً به درک بهتری از موضوع پژوهش کمک کرد.

کدگذاری اولیه متن مصاحبه با صاحب نظران مرتبط

جدول ۲- نمونه ای از مضمون های مستخرج از متن مصاحبه های پیاده شده

B		
ردیف	مضمون پایه	متن مصاحبه
۱	ابزاریت شبکه های اجتماعی	یکی از کارکردهای شبکه های اجتماعی همین قضیه هویت سازی است؛ یعنی با کنش هایی که در فضای مجازی انجام می شود هم شخص هویت سازی می کند هم کنش هایش را تحت هویتش قرار

		می‌دهد؛ یعنی آنکه مجموعه از رفتارهایی را انجام نمی‌دهد چراکه با هویتش سازگاری ندارد. حتی امکان دارد در فضای مجازی هنجارهایی را استفاده کرد که هیچ‌گاه به آن توجه نداشته‌ایم و یا از هنجارهای خود استفاده نکنیم چراکه آن را جزیی از هویت خود می‌دانیم. حتی ادبیات، لحن و گفتار نیز امکان دارد که در هویت دیگری باشد. به نظر من این حالت دوگانه‌ای که فضای مجازی امکانش را ایجاد کرده است در حال توسعه و تحمیل خود بر دیگران است.
۲	بی‌قاعدگی در فضای مجازی	جهان زیسته ما در حال تغییر است؛ یعنی آنکه دوفنری که در کنار هم هستند در دودنیای متفاوت هستند هرچند که دو نفر دارای ویژگی‌های ظاهری یکسانی باشند. مثلاً اشخاصی هستند که برخلاف ظاهرشان در واقعیت در فضای مجازی اصل محرم یا نامحرم برایشان مهم نیست. این ابزار سبب شده که حتی برخی هویت جنسی خود را عوض کنند. ذات شبکه اجتماعی این امکان را به فرد می‌دهد که هویت را تغییر دهد.
۳	فشردگی زمان و مکان	اول آن که این ویژگی مجاز است که امکان تأسیس یک هویت دیگر به شخص می‌دهد. در قدیم شخص را نفی بلد می‌کردند و این امکان برای او بود که هویت جدیدی برای خود بسازد اما مکانش عوض شده بود شبکه‌های اجتماعی این امکان را دارد بدون عوض شدن مکان یا زمان هویت جدید تأسیس شود.
۴	ابزار تغییرات اجتماعی مدرن	سبک زندگی مدرن همه ابعاد زندگی ما رو در برگرفته است و ما را در یک فرایند تغییر قرار داده است. امکان دارد ما در میانه این فرایند باشیم عراق در ابتدای این تغییر باشد. شبکه اجتماعی ابزار در این فرایند تغییر است.
۵	فشردگی هویت فردی - اجتماعی	کاستل می‌گوید ویژگی شبکه‌های اجتماعی این است که هویت ما را فشرده می‌کند؛ یعنی در کسری از زمان و بدون نیاز به فضا همه چیز را تغییر می‌دهد
۶	اثربخشی از نظم فرهنگی مدرنیستی	عامل اصلی سبک زندگی مدرن است که با استفاده از شبکه اجتماعی به نفع عوامل تغییردهنده نظم دارد کار می‌کند و از طریق کارکرد هویت دارد هویت‌سازی جدید می‌کند. اگر عوامل نظم‌دهنده بتوانند خودشان از طریق این کارکرد بازتولید کنند می‌توانند غلبه ایجاد کنند
۷	بازتولید نظم و تغلب مدرنیستی	عامل اصلی سبک زندگی مدرن است که با استفاده از شبکه اجتماعی به نفع عوامل تغییردهنده نظم دارد کار می‌کند و از طریق کارکرد هویت دارد هویت‌سازی جدید می‌کند. اگر عوامل نظم‌دهنده بتوانند خودشان از طریق این کارکرد بازتولید کنند می‌توانند غلبه ایجاد کنند
۸	مدیریت شبکه‌های اجتماعی در دست دشمنان	به دلیل آن که مدیریت این ابزار فعلاً در اختیار دشمن است این امکان را نمی‌دهد که عوامل نظم‌دهنده خودشان را بازتولید کنند و آن‌ها را از بهره بردن از این امکانات محروم می‌کند
۹	ذات پویایی نظم اجتماعی	اگر قرار باشد به بازتولید عوامل قدیم یا عوامل نظم‌دهنده بپردازد یا امکان دارد از کار بیفتد یا آن عوامل را به خوبی بازتولید نکند.
۱۰	ناهماهنگی شبکه‌های اجتماعی با عوامل نظم‌دهنده ایران	ما عوامل نظم‌دهنده را مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی نساخته‌ایم که بتوانیم آن را در خود هضم کنیم و از کارکرد آن استفاده کنیم. به دلیل همین مطلب هنجارهای سنتی بازتولید نمی‌شود و آن ارتباطات این ابزار در جهت هنجار جدید کار می‌کند.
۱۱	جهت‌دهی و مدیریت فردی - اجتماعی	شبکه‌های اجتماعی بر شخص محاط می‌شوند و عوامل تغییردهنده نظم را بر وی غلبه می‌دهند.
۱۲	ترویج و تقویت ارزش‌های جدید	شبکه‌های اجتماعی با این کارکرد بیشتر به نفع عوامل تغییردهنده است. آن‌ها را شدت می‌دهد و ارزش‌های دینی را تضعیف می‌کند. عوامل نظم‌دهنده جمهوری اسلامی را محدود می‌کند.
۱۳	پخش اطلاعات خاص	شبکه‌های اجتماعی با این کارکرد بیشتر به نفع عوامل تغییردهنده است. آن‌ها را شدت می‌دهد و ارزش‌های دینی را تضعیف می‌کند. عوامل نظم‌دهنده جمهوری اسلامی را محدود می‌کند.

کدگذاری محوری متن مصاحبه با صاحب نظران مرتبط

در فرآیند تحلیل محتوا، مقوله‌هایی که دارای بار معنایی مشابه و مفهومی یکسان بودند، تحت یک دسته‌بندی کلی و انتزاعی قرار گرفتند. به عبارت دیگر، با انجام دسته‌بندی و ترکیب مضامین پایه، تعدادی مضمون سازمان‌دهنده شکل گرفت که می‌توانست ویژگی‌های مشترکی از گروهی از مضامین پایه را نمایان کند. این روند منجر به شناسایی ۱۰۶ مضمون پایه و ۷ مضمون سازمان‌دهنده شد که در جدول ۳ به تفصیل نشان داده شده است. این مضامین سازمان‌دهنده به عنوان ابزاری برای درک عمیق‌تر محتوا و تحلیل‌های بعدی عمل می‌کنند و از طریق تلخیص و انسجام مضامین، اطلاعات مفیدی را در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهند. این روش به ما این امکان را می‌دهد تا به طور مؤثرتری به تحلیل و تفسیر داده‌های موجود بپردازیم و نتایج را در قالبی منظم و معنادار ارائه دهیم.

جدول ۳- مضمون‌های سازمان‌دهنده به همراه مضمون‌های پایه

ردیف	کد	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
۱	A2	ویژگی تعاملی بودن وسیله عاملیت کاربر	ابزاریت و کارگزاری شبکه‌های اجتماعی و مدیریت آن
	A7	ابزاریت شبکه‌های اجتماعی در زمینه هویت‌سازی و...	
	A18	ابزاریت فناوری در راستای هر مدل نظم جامعه	
	B1	ابزاریت شبکه‌های اجتماعی برای هرگونه اقدامی مانند هویت‌سازی	
	B4	شبکه اجتماعی ابزاری در فرایند تغییر به نفع مدرنیسم	
	B7	شبکه اجتماعی ابزاری برای تغلب مدرنیسم و همچنین بازتولید نظم مطلوب	
	B8	مدیریت ابزاریت شبکه‌های اجتماعی در دست دشمنان ایران	
	B12	شبکه‌های اجتماعی ابزار تغییردهنده	
	C1	شبکه‌های اجتماعی همان وسایل ارتباطات جمعی	
	C7	عدم برابری فرصت برای همه در شبکه‌های اجتماعی	
	C9	شبکه‌های اجتماعی ابزار رقابت هویت‌ها	
	C13	رقابت همراه با مداخله صاحبان پلتفرم یا دولت‌ها در شبکه‌های اجتماعی	
	C15	شبکه‌های اجتماعی ابزار کشف مطالبات مردمی به عنوان عامل تغییردهنده نظم	
	C16	شبکه اجتماعی ابزار هوشمند شدن دولت	
	D2	شبکه‌های اجتماعی ابزار هویت‌سازی همه	
	D3	شبکه‌های اجتماعی ابزار ایجاد آنومی و خروج از نظم قبل در ایران	
	D5	شبکه‌های اجتماعی بستر روحیه گریز از مرکز مردم در ایران	
	G4	هویت‌سازی شبکه‌های اجتماعی ابزار ایجاد دوگانگی ذهنی و رفتاری و ایجاد بی‌نظمی	
۲	A3	توهم عاملیت به دلیل ویژگی تعاملی شبکه‌های اجتماعی	تعاملی و همه‌سویه بودن شبکه‌های اجتماعی
	A4	«عاملیت مخاطب انبوه» تفاوت میان شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های ارتباط جمعی	
	A5	ویژگی تعامل سبب جایگزینی رسانه‌های اجتماعی به جای رسانه‌های رسمی	
	A22	معلوم نبودن جهت شبکه‌های اجتماعی به دلیل همه‌سویه بودن	
	C3	«عاملیت مخاطب انبوه» تفاوت میان شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های ارتباط جمعی	
	C6	هویت‌سازی امری رقابتی به دلیل همه‌سویه بودن	
	C10	عدم امکان شناسایی تغلب هویت‌ها در شبکه‌های اجتماعی	
	C11	نبود برنده و بازنده در شبکه‌های اجتماعی به دلیل همه‌سویه بودن	

	به هم خوردن تعادل اجتماعی میان تعامل‌ها در شبکه‌های اجتماعی	C12	
	تابوشکنی نظم به خاطر همه‌سویه شبکه‌های اجتماعی	D4	
	تعامل در شبکه‌های اجتماعی ابزار آشنایی با هویت‌های جدید	E1	
	ارتباطات و تعامل شبکه‌های اجتماعی عامل تزلزل معنایی در هنجارها	E9	
	تعامل شبکه‌های اجتماعی عامل تغییر ذائقه مردم و تلاش برای تغییر	F1	
	تعامل در شبکه‌های اجتماعی ابزار ایجاد احساس نارضایتی در میان مردم	F6	
تغییر ریخت و ساختار جامعه با شبکه‌های اجتماعی	تغییر ریخت جامعه از حالت هرمی به شبکه‌ای	A8	۳
	تغییر ارتباطات جامعه از عمودی به ارتباطات افقی	A9	
	ساخت جامعه متناسب با فناوری آن جامعه	A17	
	همراهی دولت با جامعه تغییر کرده با شبکه‌های اجتماعی شرط بازتولید نظم	C14	
	شبکه اجتماعی ابزار هوشمند شدن و تغییراتی در دولت	C16	
	عقب‌افتادگی حکومت در نظم‌بخشی از تغییر جامعه با شبکه‌های اجتماعی	E8	
	جامعه خرد شده، اضطراب اجتماعی بی‌نظمی نتیجه شبکه‌های اجتماعی	G13	
خروج از نظم قدیم با شبکه‌های اجتماعی	دگرگونی بنیادهای نظم ملی با شبکه‌های اجتماعی جهانی	A12	۴
	ایران در حال گذار بین نظم‌های قدیم و جدید	A14	
	شبکه‌های اجتماعی در راستای تغییر نظم قدیم و تولید نظم جدید	A15	
	نرسیدن به نظم جدید با شبکه‌های اجتماعی	A16	
	هیاو و سروصدای تغییر نسبت به نظم	A19	
	مدرنیسم عامل تغییردهنده نظم ایران نه شبکه‌های اجتماعی	B6	
	همخوانی ذات شبکه‌های اجتماعی به تغییر تا بازتولید نظم	B9	
	ناهماهنگی شبکه‌های اجتماعی با عوامل نظم‌دهنده ایران	B10	
	پخش اطلاعات شبکه‌های اجتماعی مانع از بازتولید نظم قبل	B13	
	خروج از نظم به دلیل هوشمند و بروز شدن دولت با شبکه‌های اجتماعی	C17	
	شبکه‌های اجتماعی ابزار ایجاد آنومی و خروج از نظم قبل در ایران	D3	
	تغییر جهان‌بینی و سبک زندگی از طریق شبکه‌های اجتماعی	F2	
	شبکه‌های اجتماعی ابزار ایجاد دوگانگی ذهنی و رفتاری و ایجاد بی‌نظمی	G4	
	افزایش گردش و سرعت اطلاعات و عدم هماهنگی دولت با این سرعت و ایجاد بی‌نظمی	G5	
	سرعت تولید اطلاعات منفی و عدم پاسخگویی سبب ریزش اعتبار و ایجاد بی‌نظمی	G8	
	بی‌نظمی به دلیل آرایش اشتباه محتوایی و مدیریتی نه نفس شبکه‌های اجتماعی	G9	
	جامعه خرد شده، اضطراب اجتماعی و بی‌نظمی نتیجه شبکه‌های اجتماعی	G13	
ابعاد هویت‌سازی شبکه‌های اجتماعی بر نظم	تأثیر مصرف دینای فرهنگی بر باورها و هویت و تأثیر بر نظم	G1	۵
	نقش دروازه‌بانی در شکل‌دهی به هویت در شبکه‌های اجتماعی	G2	
	رویکرد نقادانه به محتوا مانع تأثیرپذیری هویت	G3	
	هویت‌سازی شبکه‌های اجتماعی ابزار ایجاد دوگانگی ذهنی و رفتاری و ایجاد بی‌نظمی	G4	
	حفظ فرهنگ و هویت در صورت فهم سریع گردش و سرعت اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی	G7	
	تغییر جهان‌بینی و سبک زندگی از طریق شبکه‌های اجتماعی	F2	

	سرمایه‌داری عامل تغییر هویت از طریق شبکه‌های اجتماعی	F3	
	شبکه‌های اجتماعی ابزار جابجایی فرهنگی و هویتی	F5	
	تأثیر سرمایه‌داری و اومانیزم از طریق شبکه‌های اجتماعی بر هویت	F7	
	شبکه‌های اجتماعی همانند فیلم و سریال مؤثر بر باور و هویت	F9	
	انگاره‌سازی شبکه‌های اجتماعی به‌خصوص تصویری مانند اینستاگرام ابزار ساخت‌باور و هویت	F10	
	قدرت تصویرسازی گفتمان‌ها عامل گسترش هویت در شبکه‌های اجتماعی	F11	
	گسترش اطلاعات توسط شبکه‌های اجتماعی شکل‌دهنده انگاره‌ها و هویت	F12	
	تغییر انگاره‌های ذهنی و هویتی سبب به هم خوردن تعادل	F16	
	تعامل در شبکه‌های اجتماعی ابزار آشنایی با هویت‌های جدید	E1	
	شبکه‌های اجتماعی عامل وسعت دادن هویت از چارچوب زمانی و مکانی	E2	
	بازتولید هویت کاذب در شبکه‌های اجتماعی موردپسند سیاسیون	E4	
	شکل‌گیری هویت‌های کاذب در شبکه‌های اجتماعی و ترغیب به بی‌نظمی	E6	
	موقعیت و هویت شخص تعیین‌کننده نظم‌دهنده یا تغییردهنده بودن شبکه‌های اجتماعی	D1	
	هویت‌سازی دلیل تأسیس رسانه	C2	
	ساخت هویت اشتراکی در جنبه آرمانی شبکه‌های اجتماعی	C4	
	مداخله عوامل خارج از شبکه‌های اجتماعی در هویت‌سازی	C5	
	هویت‌سازی امری رقابتی	C6	
	صاحبان پلتفرم هویت‌ساز در شبکه‌های اجتماعی	C8	
	عدم امکان شناسایی تغلب هویت‌ها در شبکه‌های اجتماعی	C10	
	شبکه اجتماعی از بین برنده قید مکان و زمان برای ایجاد هویت جدید	B3	
	تغییر هویت با فشرده‌سازی زمان و مکان در شبکه‌های اجتماعی	B5	
مضمون ابعاد پخش اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی بر نظم	هویت‌سازی رادیکالی و انتقادی در برابر هنجاری به‌دلیل رقابت شبکه‌های اجتماعی با رسانه‌های رسمی	A6	۶
	عدم اهمیت پخش اطلاعات نسبت به عاملیت	A21	
	محاط شدن اطلاعات تغییردهنده نظم بر شخص به‌وسیله شبکه اجتماعی	B11	
	پخش اطلاعات شبکه‌های اجتماعی مانع بازتولید نظم قبل	B13	
	پخش اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی توسط دولت‌ها در راستای رویکرد خود	D6	
	خبررسانی در شبکه‌های اجتماعی ابزار کنترل افکار عمومی در ایران	E10	
	تولید روایت از طریق پخش اطلاعات شبکه‌های اجتماعی عامل بی‌نظمی	E11	
	پخش اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی عامل کنترل افکار عمومی و اقناع	E12	
	گسترش اطلاعات توسط شبکه‌های اجتماعی باعث ساخت افراد آگاه سطحی و بی‌منطق	F13	
	گسترش اطلاعات شبکه‌های اجتماعی سبب افزایش مطالبات و ایجاد نارضایتی عمومی	F14	
	گسترش اطلاعات سبب تغییر نظم ذهنی و رفتاری	F15	
	افزایش گردش و سرعت اطلاعات عامل بی‌اعتباری دولت	G6	
	سونامی اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی عامل روان‌پریشی اجتماعی و بی‌نظمی	G10	
	سونامی اطلاعات عامل تعامل بی‌نظمی آور	G11	

اختلاف ماهوی نظم درواقعیت و مجاز و اثرات بر کنترل اجتماعی	حجم اطلاعات عامل اضطراب اجتماعی	G12	۷
	گردش اطلاعات مهم‌ترین ویژگی شبکه‌های اجتماعی	G16	
	مشکل در تعریف نظم چه درواقعیت و مجاز	A1	
	عدم امکان کنترل محتوا در شبکه‌های اجتماعی نسبت به واقعیت	A10	
	تفاوت ارزش‌ها و هنجارهای ساختاری شبکه‌های اجتماعی با واقعیت	A11	
	عدم رعایت قواعد واقع در فضای شبکه‌های اجتماعی	B2	
	شکل‌دهی به جنبش و انقلاب با کنترل مجازی واقعیت توسط شبکه‌های اجتماعی	D7	
	عدم کنترل کامل اجتماعی در ایران توسط شبکه‌های اجتماعی	D8	
	تعیین منطق نظم واقعی مؤثر در تأثیرپذیری نظم از شبکه‌های اجتماعی	E3	
	دریافت و شکل‌گیری معنا ناقص در مجازی نسبت به واقعیت	E5	
	عرفی بودن فلسفه نظم در جمهوری اسلامی و نبود منطق در برابر شبکه‌های اجتماعی	E7	
	استفاده از سه روش عمده عملیات روانی در شبکه‌های اجتماعی در کنترل اجتماعی و نظم واقعیت	E13	
	شبکه‌های اجتماعی بر نهادهای دولتی تأثیر ندارد	G17	

یافته‌های تحلیلی پژوهش

در این قسمت از مقاله تلاش شده ضمن استفاده از کدگذاری باز مصاحبه‌ها، استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی، مضامین سازمانده و فراگیر برای پاسخ به سؤالات و اهداف پژوهش ترسیم و تدوین شود.

بر اساس آنچه بیان شد، می‌توان مضامین سازمان‌دهی را در ذیل دو مضمون فراگیر ویژگی و کارکرد شبکه‌های اجتماعی در نظر گرفت. شکل ۴- مضامین فراگیر و مضامین سازمان‌دهنده (نگارندگان)

با توجه به بررسی های انجام شده در زمینه تغییرات جدید در زندگی انسان های مدرن، اکثر نظریه پردازان بر این نکته تأکید دارند که تحولات در حوزه رسانه ها به ویژه شبکه های اجتماعی و اینترنت، تأثیرات عمیقی بر حکمرانی و روابط میان شهروندان داشته است. در این زمینه، نظم و امنیت سیاسی و اجتماعی نیز تحت تأثیر قرار گرفته است. ظهور فناوری های رسانه های اجتماعی موجب تغییر روش های ارتباطی میان مردم، سازمان ها و نهادهای دولتی شده و همچنین تعامل میان دولت و شهروندان را به مراحل جدیدی وارد کرده است. این تغییرات به همراه خود فرصت ها و چالش هایی برای فرآیند حکمرانی و نظام تصمیم گیری ایجاد کرده است. در این راستا، بحث درباره چالش های فرهنگی و تمدنی حکمرانی جمهوری اسلامی و حکمرانی های دیگر، نشان دهنده استفاده از ابزارهای مختلف برای تضعیف و کاهش اقتدار ملی جمهوری اسلامی ایران در دو دهه اخیر است. به ویژه، تحرکات اجتماعی و خیابانی در سال های اخیر به عنوان نمونه ای عینی از این تلاش ها برای مختل کردن امنیت و نظم پایدار کشور به نظر می رسد. این وضعیت، نیاز به بررسی دقیق تر و تحلیل عمیق تری از تحولات رسانه ای و تأثیرات آن بر حکمرانی و جامعه را بیش از پیش نمایان می سازد. در جدول زیر مهم ترین محورهایی که در شبکه های مجازی علیه نظم و امنیت داخلی جمهوری اسلامی ایران به کار گرفته شد، اشاره می شود:

شکل (۵) یافته های تحلیلی ارتباط شبکه های اجتماعی با نظم ملی جمهوری اسلامی ایران (یافته های نگارندگان)

با توجه به تنش های ناشی از تقابل ایران با نظام سلطه در سطح منطقه ای و جهانی پس از انقلاب، مناسبات اجتماعی و فردی شهروندان به واسطه نفوذ گسترده شبکه های مجازی وارد مرحله ای نوین شده است. رویکردهای جهانی غرب، به ویژه از طریق

پروژه جهانی شدن و اصول لیبرالیسم، موجب ظهور تمدن‌ها و فرهنگ‌های مختلف به‌عنوان رقبای این جریان گردیده است. دنیای غرب با سرمایه‌گذاری‌های کلان در تلاش است که اهداف خود را در مناطق مختلف، به‌ویژه در غرب آسیا، گسترش دهد و الگوهای رقیب را در این راستا ناکام بگذارد. این وضعیت، نظم سیاسی و اجتماعی جمهوری اسلامی را با چالش‌ها و فرصت‌های متنوعی مواجه کرده است. در این زمینه، جمهوری اسلامی ایران در میدان شبکه‌های مجازی با چالش‌هایی روبه‌رو است، به‌ویژه که بخش زیادی از جوانان به گوشی‌های هوشمند دسترسی دارند و کنترل آن‌ها از اختیارات دولت‌ها خارج شده است. این امر تهدیداتی را برای نظم و امنیت جمهوری اسلامی به همراه دارد. سازمان‌دهی نافرمانی‌های مدنی و تحریک احساسات نسل‌ها، اقوام و گروه‌های مختلف، ازجمله ابزارهایی است که نظام سلطه برای مقابله با جمهوری اسلامی و برهم زدن امنیت اجتماعی به کار گرفته است. با این حال، شبکه‌های مجازی همچنین فضایی را برای معرفی دستاوردها و الگوی حکمرانی جمهوری اسلامی فراهم کرده‌اند؛ بنابراین، با اتخاذ راهبردهای منطقی و مدیریتی مناسب، می‌توان هم ارزش‌های خود را در جامعه ترویج داد و هم به مقابله با تهدیدات نظم و امنیت سیاسی و اجتماعی پرداخت. این رویکرد می‌تواند زمینه‌ساز تقویت و پایداری جمهوری اسلامی در مواجهه با چالش‌های بین‌المللی باشد.

نتیجه‌گیری

در این تحقیق، هدف اصلی، بررسی ارتباط میان شبکه‌های اجتماعی و نظم ملی در جمهوری اسلامی ایران بود. برای این منظور، ابتدا به تبیین مفاهیم نظم ملی و شبکه‌های اجتماعی پرداخته شد. سپس، یک الگوی تحلیلی به‌منظور بررسی این ارتباطات طراحی گردید. با بهره‌گیری از نظرات نخبگان، این الگو در بستر جمهوری اسلامی مورد تحلیل قرار گرفت. شایان ذکر است که گسترش و نفوذ فضای مجازی و ابزارهای اینترنتی، تغییرات قابل‌توجهی در سبک زندگی افراد مدرن به وجود آورده است. این تغییرات به‌طور واضح بر ابعاد مختلف حکمرانی و روابط اجتماعی تأثیر گذاشته و تعاملات میان شهروندان را دچار دگرگونی کرده است. این وضعیت، هم‌زمان فرصت‌ها و چالش‌هایی را برای دولت‌ها و اقشار مختلف جامعه ایجاد کرده است. انقلاب اسلامی ایران بستر مناسبی برای ادامه مبارزات فرهنگی، ایدئولوژیک و تمدنی با نظام سلطه جهانی فراهم کرده است. در راستای مقابله با قدرت و نفوذ جمهوری اسلامی، نهادهای مختلف استراتژی‌ها و ابزارهای متنوعی را برای بی‌ثبات‌سازی سیاسی، اجتماعی و اقتصادی کشور به کار گرفته‌اند. این تحولات، به‌ویژه در شرایط کنونی، نیازمند توجه ویژه به تعاملات میان شبکه‌های اجتماعی و نظم ملی است که می‌تواند درک بهتری از چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی جمهوری اسلامی را فراهم آورد. در این راستا، در ادامه نبردهای نرم و باهدف تداوم اغتشاشات خیابانی و آشوبگری در فضای مجازی و ماهواره‌ای، اقداماتی ترکیبی مانند بسیج جمعی معترضان، انسجام اپوزیسیون‌ها و معارضین، جدایی‌طلبی‌های قومی - مذهبی و تحریک هیجانات به‌منظور استفاده ابزاری از مشکلات زیست‌محیطی و اقتصادی علیه دستاوردهای انقلاب به کار گرفته شده است. در دنیای امروز، تحولات فناورانه، مفهوم ارتباطات و تبادل اطلاعات را به‌شدت گسترش داده است. رسانه‌ها در انواع و اشکال گوناگون درحال توسعه هستند که یکی از انواع رسانه‌های نوین، شبکه‌های اجتماعی در فضای سایبری است. به‌واقع، گسترش اینترنت و فناوری‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی، موجب ظهور فضای مجازی در کنار جهان واقعی شده و این امر به تغییر معادلات و الگوهای سنتی ارتباطات، تولید، انتقال و مصرف اطلاعات منجر گردیده است. چنین محیطی که به‌عنوان یک واقعیت مجازی یکپارچه شناخته می‌شود، دارای ویژگی‌هایی همچون عدم وابستگی به مکان و زمان، صنعتی بودن به‌طور مطلق و آزاد بودن از قوانین ملی و دولتی است. این فضا همچنین از معرفت‌شناسی جدید پسامدرن بهره‌مند بوده و به‌راحتی در دسترس قرار دارد. در این فضا، تعاملات فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اعتقادی به‌صورت هم‌زمان و بدون

محدودیت‌های هویتی و جنسیتی امکان‌پذیر است. در حال حاضر، شبکه‌های اجتماعی مجازی نقشی اساسی در شکل‌گیری این محیط دیجیتال ایفا می‌کنند. این واقعیت‌ها به‌ویژه در ایجاد پدیده‌هایی نظیر اعتراضات و ناآرامی‌های اجتماعی مؤثر هستند. حضور فعال افراد در شبکه‌های اجتماعی به‌طور قابل‌توجهی احتمال شرکت در کنش‌ها و مشارکت‌های اجتماعی را افزایش می‌دهد و این خود به‌عنوان محرکی برای بسیاری از جنبش‌های جمعی و بحران‌های اجتماعی عمل می‌کند. با توجه به این ظرفیت‌ها، قدرت‌های بزرگ به اهمیت شبکه‌های اجتماعی پی برده و آن‌ها را به‌عنوان ابزاری مؤثر برای تأثیرگذاری بر افکار عمومی و پیشبرد اهداف خود در کشورهای مختلف تلقی می‌کنند. به‌عبارتی، در شرایط کنونی، انقلاب ارتباطات و تأثیرات ناشی از اینترنت، به‌ویژه در زمینه شبکه‌های اجتماعی، تغییرات عمیق و گسترده‌ای در ماهیت و ساختار قدرت در جوامع مختلف، چه در کشورهای پیشرفته و چه در حال توسعه، ایجاد کرده است. در مجموع افراد مصاحبه شده در مورد نقش و کارکرد رسانه‌های مجازی و نظم و امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران بر موارد زیر تأکید کرده‌اند:

- (۱) شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان ابزارهایی نظری و ایده‌آل در دسترس همگان قرار دارند که می‌توانند به‌عنوان وسیله‌ای برای بازتولید یا تغییر نظم‌های اجتماعی مورد استفاده قرار گیرند. این پلتفرم‌ها به افراد این امکان را می‌دهند که در رقابت‌های اجتماعی و فرهنگی شرکت کنند و از طریق تعاملات آنلاین، نظرات و دیدگاه‌های خود را به اشتراک بگذارند. به‌عبارت دیگر، شبکه‌های اجتماعی نه تنها به‌عنوان ابزارهایی برای ارتباطات فردی عمل می‌کنند، بلکه به بستری برای ایجاد و تغییر هنجارها و ارزش‌های اجتماعی تبدیل شده‌اند. این قابلیت‌ها باعث می‌شود که کاربران بتوانند به شکل مؤثری در فرآیندهای اجتماعی دخالت داشته باشند و نقش فعالی در شکل‌گیری نظم‌های نوین ایفا کنند. در این راستا، تحلیل و بررسی اثرات این شبکه‌ها بر ساختارهای اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.
- (۲) شبکه‌های اجتماعی درواقع به‌عنوان بسترهایی در نظر گرفته می‌شوند که به مالکان آن‌ها این امکان را می‌دهند تا با انتخاب محتوای موردنظر، نظم یا بی‌نظمی خاصی را در فضای دیجیتال برقرار کنند. در این فضا، صاحبان شبکه‌های اجتماعی می‌توانند تصمیم بگیرند که چه نوع محتوایی باید منتشر شود و به چه شکل که این امر تأثیر بسزایی در شکل‌دهی به تجربیات کاربران و نحوه تعامل آن‌ها با این بسترها دارد. از این رو، می‌توان گفت که این شبکه‌ها درواقع به‌عنوان ابزارهایی برای کنترل و هدایت اطلاعات عمل می‌کنند و به مالکان خود قدرتی می‌دهند که نحوه جریان و انتشار محتوا را تحت تأثیر قرار دهند. این کارکرد بر ساختار اجتماعی و فرهنگی جوامع تأثیرگذار است و می‌تواند موجب شکل‌گیری افکار عمومی یا ایجاد انحرافات در آن گردد. بدین ترتیب، شبکه‌های اجتماعی نه تنها وسیله‌ای برای ارتباطات فردی هستند، بلکه نقش اساسی در شکل‌گیری نظم اجتماعی و فرهنگی ایفا می‌کنند.

- (۳) ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی به‌طور هم‌زمان با کارکردهای آن‌ها تأثیر قابل‌توجهی بر تغییر ساختار نظم ملی در جوامع مختلف، به‌ویژه در ایران، داشته‌اند. این شبکه‌ها احساس عاملیت را به کاربران منتقل می‌کنند و به آن‌ها این امکان را می‌دهند که خود را ملزم به رعایت نظم و هنجارهای موجود در جامعه ندانند. در این فضا، کاربران می‌توانند هویت مجازی خود را شکل دهند و در یک زیست‌جهان دیجیتال زندگی کنند که در آن قوانین دنیای واقعی چندان معتبر نیستند. این وضعیت نه تنها به نسل‌های جدید این احساس را می‌دهد که به قوانین اجتماعی در دنیای واقعی پایبند نباشند، بلکه ممکن است به ایجاد بی‌نظمی نیز منجر شود. به‌علاوه، عدم رعایت هنجارها و قواعد اجتماعی در این فضا، می‌تواند به تضعیف پیوندهای اجتماعی و هویت جمعی در جامعه منجر گردد و در نتیجه، ساختارهای اجتماعی و سیاسی را تحت تأثیر قرار دهد.

(۴) کارشناسان بر این باورند که کارکردهای مختلف شبکه‌های اجتماعی، وقتی به صورت هم‌زمان و مکمل عمل می‌کنند، می‌توانند به شکل‌گیری یک روایت یا گفتمان اجتماعی منجر شوند. این فرایند ممکن است ابتدا با توزیع اطلاعات آغاز شود، اما در ادامه و از طریق تعاملات میان کاربران، به ساخت هویت‌های اجتماعی و فرهنگی ختم می‌شود. درنهایت، این هویت‌سازی می‌تواند تأثیرات خود را در عرصه‌های واقعی و در فرآیندهای کنترل اجتماعی نمایان کند. به عبارت دیگر، شبکه‌های اجتماعی نه تنها به عنوان ابزارهای اطلاع‌رسانی عمل می‌کنند، بلکه به عنوان بستری برای شکل‌گیری و تقویت هویت‌های جمعی و اجتماعی نیز به شمار می‌روند. این پدیده نشان‌دهنده‌ی قدرت و تأثیرات متقابل این شبکه‌ها بر ساختارهای اجتماعی و فرهنگی است.

(۵) اکثریت کارشناسان بر این باورند که ارزیابی علمی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر نظم ملی به طور دقیق و جامع، نیازمند داده‌کاوی و تحلیل‌های کمی است. با این حال، از منظر شهودی، واضح است که گفتمان و فرهنگ غربی، به ویژه به دلیل تسلط صاحبان سرمایه و قدرت غربی بر شبکه‌های اجتماعی پر مصرف در ایران، در حال گسترش است. این نفوذ گفتمانی نه تنها هنجارهای فرهنگی و اسلامی ما را تحت تأثیر قرار داده، بلکه موجب بی‌نظمی و اختلال در ساختار اجتماعی ما نیز شده است. در نتیجه، لازم است که به این موضوع با دقت بیشتری پرداخته و ابعاد مختلف آن را مورد بررسی قرار دهیم تا پیامدهای آن بر نظم اجتماعی و فرهنگی کشور به طور شفاف‌تری نمایان شود.

(۶) شبکه‌های اجتماعی به دلیل ویژگی ذاتی ابزار بودنشان می‌توانند به عنوان عاملی برای تغییر یا تثبیت نظم‌های اجتماعی و سیاسی عمل کنند. این شبکه‌ها می‌توانند نقش جعبه سیاه را ایفا کنند، به طوری که خروجی‌های آن‌ها می‌تواند به تثبیت یا تغییر نظم ملی منجر شود. در این میان، آنچه به عنوان ورودی سیستم اهمیت دارد، عوامل مختلفی هستند که بر نحوه عملکرد این شبکه‌ها تأثیر می‌گذارند. برخی از تحلیلگران سبک زندگی مدرن را به عنوان ورودی اصلی سیستم معرفی می‌کنند، در حالی که گروهی دیگر به تأثیر صاحبان پلتفرم‌ها اشاره می‌کنند. همچنین، برخی کارشناسان به چالش‌های شناسایی این ورودی‌ها و تأثیرات آن‌ها بر نظم اجتماعی و سیاسی پرداخته‌اند. در مجموع، درک صحیح از این ورودی‌ها و تأثیرات آن‌ها می‌تواند به تحلیل بهتر رفتارهای اجتماعی و سیاسی در جوامع معاصر کمک کند.

(۷) ذات تعاملی شبکه‌های اجتماعی موجب تغییر ساختار اجتماعی از حالت عمودی به افقی و شبکه‌ای شده است. این تغییر در ساختار اجتماعی به نوبه خود نظم اجتماعی را تحت تأثیر قرار داده و نقش دولت را دچار تحول کرده است. به عبارتی، دولت دیگر به عنوان نهاد حاکم و نگهبان نظم عمومی در بالای جامعه قرار ندارد، بلکه به یکی از اجزای شبکه اجتماعی تبدیل شده است. این تحول نشان‌دهنده تغییرات اساسی در روابط اجتماعی و قدرت است که در نتیجه ظهور فناوری‌های نوین ارتباطی و تعاملات آنلاین به وجود آمده است. در این فرآیند، مشارکت و ارتباطات میان افراد به شکلی دموکراتیک‌تر و متوازن‌تر انجام می‌شود که می‌تواند تأثیرات عمیقی بر ساختارهای اجتماعی و حکومتی داشته باشد.

(۸) مدیریت پلتفرم‌های شبکه‌های اجتماعی به دست دشمنان جمهوری اسلامی افتاده است و این موضوع به افزایش تمایل برای انتشار محتوایی که می‌تواند نظم ملی را به چالش بکشد، دامن زده است. بسیاری از افرادی که در این زمینه مصاحبه شده‌اند، بر این باورند که انتشار اطلاعات از طریق شبکه‌های اجتماعی موجب اختلال در تحلیل‌های اجتماعی گردیده است. دلیل این امر آن است که کاربران قادر به ارزیابی صحت تمامی اطلاعات نیستند و در برابر حجم وسیعی از داده‌ها قرار می‌گیرند. این وضعیت باعث می‌شود که افراد به سادگی تسلیم روایت‌هایی شوند که این اطلاعات ارائه می‌دهند.

درواقع، در عصر اطلاعات، چالش اصلی نه تنها در دسترسی به داده ها، بلکه در توانایی تشخیص اطلاعات معتبر از غیرمعتبر است. این معضل می تواند به تغییرات جدی در وضعیت اجتماعی و سیاسی کشور منجر شود و نیازمند توجه و تحلیل عمیق تری است.

درمجموع باید گفت که شبکه های اجتماعی به عنوان ابزارهای مؤثر در کنترل و نظارت بر محیط اجتماعی، توانسته اند بر ساختار نظم ملی تأثیراتی داشته باشند، هرچند این تأثیرات بیشتر به صورت محلی و جزئی نمایان شده است. این رسانه ها نه تنها به تغییر نظم ملی کمک کرده اند، بلکه در برخی موارد برای تثبیت آن نیز به کار گرفته شده اند. برای بهبود مدیریت این پلتفرم ها، ضروری است که دولت ها کنترل بیشتری بر آن ها داشته باشند تا از این طریق نظم ملی را تقویت کنند. به طور کلی، می توان گفت که شبکه های اجتماعی در راستای تغییر و حفظ نظم ملی در جمهوری اسلامی نقش آفرینی کرده اند، اما تأثیر مستقل این ابزارها بر نظم ملی همچنان مورد سؤال است. این عدم اطمینان ناشی از چالش هایی همچون محدودیت های داده کاوی و کمبود اطلاعات در سطح جهانی به ویژه در ایران است. بر اساس تحلیل های کارشناسانه، الگوی تحقیق به درستی طراحی شده و می تواند پیوند بین شبکه های اجتماعی و نظم ملی را تبیین کند، اما فرضیه اصلی این مقاله به طور کامل اثبات نشده است. درنهایت، ویژگی های ذاتی شبکه های اجتماعی مؤلفه هایی هستند که به تغییر یا تثبیت نظم ملی کمک می کنند، اما برای درک بهتر این رابطه نیاز به تحقیقات بیشتری وجود دارد.

راهکارها و پیشنهادات

در ایران، عدم تطابق با تحولات سریع فناوری های ارتباطی و تغییرات در الگوهای مصرف رسانه ای در جامعه، موجب ایجاد شکاف معناداری میان سیاست های رسمی و واقعیت های نظم موجود در زمینه رسانه ها شده است. این روند منجر به ایجاد نوعی بی اعتمادی متقابل میان مخاطبان، رسانه ها و سیاست گذاران شده که می تواند پیامدهای منفی برای انسجام اجتماعی و توسعه فرهنگی کشور به همراه داشته باشد. درنتیجه، نیاز به بازنگری در سیاست های رسانه ای و ایجاد فضایی برای تعامل سازنده میان تمامی ذینفعان احساس می شود تا بتوان در راستای تقویت اعتماد عمومی و بهبود وضعیت رسانه ها گام برداشت.

توجه به الزامات اقتصادی رسانه و شرایط حاکم بر صنعت رسانه امری ضروری است که می تواند به تقویت زیرساخت های رسانه ای کشور کمک کند. همچنین، تعیین چشم انداز حکمرانی رسانه ای در ابعاد کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت باید در برنامه های توسعه ملی کشور مورد توجه قرار گیرد. برای پویا کردن حکمرانی کشور، همواره نیاز به انطباق سیاست های امنیت ملی با تحولات فناوری و ظهور رسانه های نوین احساس می شود.

اصلاح سازوکارهای حکمرانی رسانه ای به منظور کاهش انحصار و کنترل و ترویج استقلال رسانه ها، با احترام به هنجارها و ارزش های بومی، از دیگر مسائلی است که باید به آن پرداخته شود. ارتقای سواد رسانه ای و گنجاندن آن در برنامه های درسی مدارس و دانشگاه ها، به همراه برگزاری کمپین های عمومی، می تواند به افزایش آگاهی عمومی کمک کند.

تدوین قوانینی منعطف و به روز برای تنظیم گری فضای مجازی و تأمین آزادی های فردی و ارزش های ملی امری ضروری است. افزایش شفافیت، پاسخگویی و مشارکت پذیری در فرآیندهای تصمیم گیری، همچنین گفتمان سازی در جهت وفاق و انسجام ملی می تواند به حذف نگرش های دوقطبی سیاسی و مذهبی کمک کند.

به رسمیت شناختن تنوع فرهنگی و اجتماعی کشور و پایه گذاری اصل وحدت در عین کثرت، از دیگر اصولی است که باید مورد توجه قرار گیرد. استفاده از شایسته سالاری و تخصص گرایی به منظور بهره گیری از ظرفیت نخبگان در حکمرانی ملی، همچنین توسعه ظرفیت های مقابله با تهدیدهای نرم در شبکه های اجتماعی، از جمله مسائلی است که باید به آن پرداخته شود.

دستیابی به یک زیست بوم سایبری امن و پایدار به عنوان بستری برای فعالیت های شبکه های اجتماعی مجازی بومی، نیازمند توجه ویژه به زیرساخت های ملی است. ارتقای آمادگی و پدافند غیرعامل به منظور تقویت تاب آوری زیرساخت های حیاتی کشور در برابر

تهاجم‌های سایبری و مقابله بانفوذ شبکه‌های اجتماعی خارجی، اهمیت بالایی دارد. نهایتاً، کشف و تحلیل آسیب‌پذیری‌های فضای سایبری و مقابله هوشمندانه با ابزارهای مجرمانه، به همراه بهره‌گیری از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی برای ترویج گفتمان انقلاب اسلامی و مقابله با ایران‌هراسی، ازجمله اهدافی است که باید در دستور کار قرار گیرد.

منابع

- افتخاری، اصغر. (۱۳۸۷)، **دو چهره قدرت نرم، قدرت نرم معنا و مفهوم**، تهران، پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج.
- آهني، محمدرضا، ابراهيمي، خدايار. (۱۳۹۲) «شبکه‌های اجتماعی مجازی»، **فصلنامه رصد جنگ نرم**، شماره ۲: ۱۲۹ - ۱۴۶.
- پورنوروز، منیژه. (۱۳۸۳)، «انگاره‌سازی از اعتیاد در مجموعه‌های تلویزیونی» **فصلنامه پژوهش و سنجش**، سال یازدهم، شماره ۳۷.
- تنهایی، ابوالحسن. (۱۳۷۱)، **درآمدی بر مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی**، تهران: انتشارات مرنديز.
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر. (۱۳۷۲)، **ترمينولوژی حقوق**، تهران، گنج دانش چاپ ششم.
- چلبی، فائقه؛ قاسم‌آبادی؛ مرتضی، آقاپور، کمال. (۱۳۹۶)، **تحلیلی بر جایگاه نظم عمومی در نظام حقوقی ایران، فصلنامه قضاوت**، دوره ۱۷، شماره ۹۱ - شماره پیاپی ۹۱: ۸۹ - ۱۲۰.
- چلبی، مسعود. (۱۳۷۵)، **جامعه‌شناسی نظم: تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی**، تهران: انتشارات نشر نی.
- حبیب زاده، محمدجعفر. (۱۳۷۷) «رژیم قانونی بودن حقوقی کیفری عامل مؤثر در رشد و توسعه»، **نشریه حقوق دادگستری**، شماره ۲۳: ۳۱ - ۵۶.
- حبیب‌زاده، اصلان، بخشی، روح‌الله. (۱۳۹۵) «شبکه‌های اجتماعی مجازی و امنیت عمومی»، **مجله دانش انتظامی**، شماره ۴: ۱ - ۳۵.
- حسینی جیردهی، حسین، باوندپوری، محمد، محمودی‌رجاء، سیدزکریا. (۱۴۰۲) «واکاوی نقش شبکه‌های اجتماعی در شکل‌گیری آشوب‌های اجتماعی آبان ۱۳۹۸ در ایران»، **فصلنامه آفاق امنیت**، شماره ۵۸: ۱۱ - ۴۹.
- حلبی، علی‌اصغر. (۱۳۶۶) **دانشنامه عمومی**، تهران: انتشارات موسسه پیک ترجمه و نشر.
- حیدری، حسین؛ شاوردی، تهمینه. (۱۳۹۲) «شبکه‌های اجتماعی مجازی و قومیت؛ فرصت‌ها و تهدیدهای پیش‌رو»، **پژوهش‌های ارتباطی**، شماره ۷۶: ۳۷ - ۶۴.
- رستمی، محمد و دیگران. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر فرهنگ و باورهای دینی هویت کاربران مطالعه موردی؛ کاربران استان اصفهان. **فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر**، سال یازدهم: ۳۷: ۴۵ - ۷۲.
- سادات آخشیك، سمیه. (۱۳۹۲) «کارکردهای شبکه‌های اجتماعی در جغرافیای سیاسی اطلاعات: با تأکید بر تأثیر آن‌ها در چرخه اطلاعات»، **نشریه الکترونیکی آستان قدس رضوی**: ۱ - ۱۰. شماره ۱۹ و ۲۰.
- سبحانی تبریزی، جعفر. (۱۳۷۵)، **مدخل مسائل جدید در علم کلام، جلد اول**، قم: انتشارات امام صادق (ع).
- سردارنیا، خلیل‌الله. (۱۳۸۸). «اینترنت، جنبش‌های اجتماعی جدید و بسیج اعتراض‌ها (بررسی نظری و مصادیقی چند جنبش اجتماعی)». **فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی**، شماره ۴: ۱۵۱ - ۱۷۶.
- سید امامی، کاووس. (۱۳۹۱)، **پژوهش در علوم سیاسی**، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- صادقیان، حسن؛ اسدی، عباس. (۱۳۹۸)، میزان تأثیرگذاری رسانه‌های اجتماعی و مجازی بر فرآیند دموکراتیزاسیون (مطالعه موردی دولت حزب عدالت و توسعه ترکیه ۲۰۰۲ تاکنون) **فصلنامه علوم خبری**، شماره ۳۰، ۱۲۷ تا ۱۳۹.
- ضیایی پور، حمید؛ عقیلی، سید وحید. (۱۳۸۸) «بررسی نفوذ شبکه‌های اجتماعی مجازی در میان کاربران ایرانی»، **فصلنامه رسانه**، شماره ۴: ۲۳ - ۴۳.
- عابدی جعفری، حسن و دیگران. (۱۳۹۰)، **تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی، مجله اندیشه مدیریت راهبردی**، ۱۵۱-۱۹۸.
- عبدالله خانی، علی. (۱۳۹۰) **نظریه‌های امنیت**، تهران: انتشارات ابرار معاصر
- فوکویاما، فرانسیس. (۱۴۰۳) **نظم و زوال سیاسی**، ترجمه رحمان قهرمانپور، انتشارات روزنه.

- کاستلز، مانوئل. (۱۳۸۰)، عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ، ترجمه احد علیقلیان و افشین خاکباز، چ اول، تهران: طرح نو.
- کاتوزیان، ناصر. (۱۳۹۲)، **مقدمه علم حقوق، ج ۱**. تهران: بنیاد حقوقی کاتوزیان.
- ماندل، رابرت. (۱۳۸۷)، **چهره متغیر امنیت ملی**، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- محمودی رجا، سیدزکریا، اسماعیلی، رفیع‌الدین. (۱۴۰۲) «سرمایه اجتماعی و راهکارهای تقویت آن در فضای رسانه‌ای — سیاسی جمهوری اسلامی ایران: با تأکید بر رویکرد شناختی»، **فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی**، شماره ۴۷: ۹۷ - ۱۳۷.
- محمودی رجا، سیدزکریا. (۱۳۹۹) شناسایی عوامل مؤثر بر گرایش جوانان اهواز به سلفی‌گری در استان خوزستان؛ رویکرد داده‌بنیاد: مطالعه موردی جوانان شهر اهواز، **طرح جایگزین خدمت بنیاد نخبگان در دانشگاه عالی دفاع ملی**.
- مرادی، عبدالله، محمودی رجا، سیدزکریا. (۱۴۰۱) «تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر گرایش به سلفی‌گری در استان خوزستان: مورد مطالعه: گرایش جوانان شهر اهواز» **فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست**، دوره ۱۱: ۴۳ - ۷۷.
- معمار، ثریا؛ عدلی پور، صمد؛ خاکسار، فائز. (۱۳۹۱). «شبکه‌های اجتماعی مجازی و بحران هویت (با تأکید بر بحران هویتی ایران)»، **مطالعات و تحقیقات اجتماع در ایران**. شماره ۴: ۱۵۵ - ۱۷۶.
- معین، محمد. (۱۳۸۱)، **فرهنگ فارسی**، تهران: انتشارات آدنا.
- مک کوئیل، دنیس. (۱۳۸۲) **درآمدی بر نظریه‌های ارتباطات جمعی**، ترجمه‌ی پرویز اجلالی، تهران: نشر مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، چاپ اول.
- مک‌سویینی، بیل. (۱۳۹۰) **مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی امنیت**، ترجمه محمدعلی قاسمی و محمدرضا آهنی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- موسوی مجاب، سید درید. (۱۳۹۸)، **چالش مفهومی نظم عمومی در حقوق کیفری ایران؛ راهبردها و پیامدها، مجله مطالعات فقهی و فلسفی**، دوره ۱۰، شماره ۳۹.
- نابی، رابین ال، بث الیور، ماری. (۱۳۹۳) **فرآیندها و تأثیرات رسانه‌ها**، ترجمه سیدمحمد مهدی‌زاده، تهران: مرکز تحقیقات صداوسیما.
- نصیری، مرتضی. (۱۳۷۰)، **حقوق چندملیتی**، نشر دانش امروز، تهران.
- نظرپور، مهدی. (۱۳۸۶). «نافرمانی مدنی». **مجله حصون**، شماره ۱۳.

References

- Abdollah Khani, A., (2011), "Security Theories," Tehran: Abrar Moaser Publishing. (In Persian).
- Eftekhari, A., (2008), The Two Faces of Soft Power: The Meaning and Concept of Soft Power, Tehran, Basij Research Center for Studies and Research. (In Persian).
- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative research*, 1(3), 385-405.
- Braun, V., Clarke, V., & Terry, G., (2021). *Thematic Analysis: A Practical Guide*. SAGE Publications Ltd.
- Castells, Manuel (2001), "The Information Age: Economy, Society, and Culture," translated by Ahad Aliqolian and Afshin Khakbazz, 1st edition, Tehran, (In Persian).
- Chalepei, F., et al., (2017). "An Analysis of the Role of Public Order in Iran's Legal System." *Judiciary Quarterly*, Volume 17, Issue 91: 89-120. (In Persian).
- Chalepei, M., (1996). *Sociology of Order: Interpretation and Theoretical Analysis of Social Order*. Tehran: Nashr Ney Publishing. (In Persian).
- Clement, J. (2019). "Global social networks ranked by number of users", Statist code development, Sage.
- Field, J., (2003). "Social capital". Published by Questionnaire (September, 1999).
- Fukuyama, F., (2024), "Order and political decline," translated by Rahman Gahremani Pour, Roozneh Publishing. (In Persian).
- Habibi, J., et al., (2011), "Thematic Analysis and Thematic Networks: A Simple and Efficient Method for Exploring Patterns Embedded in Qualitative Data Municipalities," *Andisheh Management Strategic Journal*, pages 151-198. (In Persian).
- Habibzadeh, A., Bakhshi, R., (2016). "Virtual Social Networks and Public Security." *Police Science Journal*, Issue 4: 1-35. (In Persian).

- Habibzadeh, M. J., (1998). "The Legal Regime's Impact on Criminal Justice Growth and Development." Justice Rights Journal, Issue 23: 31-56. (In Persian).
- Halabi, A. A., (1987). General Encyclopedia. Tehran: Pyk Translation and Publication Institute. (In Persian).
- Heidari, H. & Shavardi, T., (2013). "Virtual Social Networks and Ethnicity; Opportunities and Threats Ahead." Communication Research Journal, Issue 76: 37-64. (In Persian).
- Hosseini Jirdehi, H. et al., (2023). "Analyzing the role of social networks in the formation of social unrest in November 2018 in Iran." AFAQ Security Quarterly, Issue 58: 11-49. (In Persian).
- Jafari L. & Mohammadi, J., (1993). Legal Terminology. Tehran: Ganj Danesh, Sixth Edition. (In Persian).
- Katouzian, N., (2013), "Introduction to Law Science, Volume 1," Tehran: Katouzian Legal Foundation. (In Persian).
- Mahmoudi Raja, S. Z., & Esmaeili, R., (2023), "Social Capital and Strategies to Strengthen It in the Media-Political Space of the Islamic Republic of Iran: Emphasis on the Cognitive Approach," Islamic Revolution Research Quarterly, Issue 47: pages 97-137. (In Persian).
- Mahmoudi Raja, S.Z., (2020), "Identification of Factors Influencing Young People in Ahvaz's Inclination toward Salafism in Khuzestan Province; A Grounded Theory Approach: A Case Study of Ahvaz Youth," Service Replacement Project of the Elites Foundation at the National Defense University. (In Persian).
- Mandel, R., (2008), "The Changing Face of National Security," Tehran: Institute for Strategic Studies.
- McQuail, D., (2003), "Introduction to Mass Communication Theories," translated by Parviz Ejlali, Tehran: Center for Media Studies and Research, First Edition. (In Persian).
- McSweeney, B., (2011), "Introduction to the Sociology of Security," translated by Mohammad Ali Ghasemi and Mohammad Reza Ahani, Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies. (In Persian).
- Moein, M., (2002), "Persian Culture," Tehran: Adna Publishing (In Persian).
- Ahani, M.R., & Ebrahimi, KH. (2013), Virtual of Social Networks, Journal of Soft War Surveillance, Issue 2: 129-146. (In Persian).
- Pour Nourouz, M., (2004). "Imagery of Addiction in Television Series." Quarterly Journal of Research and Evaluation, Volume 11, Issue 37, Tehran. (In Persian).
- Moradi, A., & Mahmoudi Raja, S.Z., (2022), "Sociological Explanation of Factors Influencing Inclination Toward Salafism in Khuzestan Province: Case Study of Ahvaz Youth," Strategic Policy Research Quarterly, Volume 11: pages 43-77. (In Persian).
- Mousavi Mojab, S.D., (2019), "The Conceptual Challenge of Public Order in Iran's Criminal Law; Strategies and Consequences," Journal of Jurisprudential and Philosophical Studies, Volume 10, Issue 39, (In Persian).
- Nabi, Robin L. & Oliver, B.M., (2014), "Media Processes and Effects," translated by Seyyed Mohammad Mahdi Zadeh, Tehran: IRIB Research Center Publications. (In Persian).
- Naseiri, M., (1991), "Multinational Rights," Danesh Emrouz Publishing, Tehran, (In Persian).
- Nazarpoor, M., (2007), "Civil Disobedience," Hisun Journal, Issue 13. (In Persian).
- Rostami, M., et al., (2017). "The Impact of Social Networks on Culture and Religious Beliefs: Case Study of Users in Isfahan Province." Social Sciences Quarterly of Shoushtar Islamic Azad University, Volume 11, Issue 2: 45-72. (In Persian).
- Sadat Akhsik, S., (2013). "Functions of Social Networks in Political Geography Information with Emphasis on Their Impact on Information Cycle." Electronic Journal of Astan Quds Razavi: 1-10. Issues 19 and 20. (In Persian).
- Sadeghian, H. & Asadi, A., (2019). "Impact of Social Media on Democratization Processes: A Case Study on Turkey's Justice and Development Party Government from 2002 to Present." Journalism Sciences Quarterly, Issue 30: 127-139. (In Persian).
- Sardarniya, Kh., (2009). "The Internet, New Social Movements and Staging Protests: A Review of Some Social Movements in Theory and Practice." Communication Research Journal, Issue 4: 151-176. (In Persian).
- Sayyid Emami, K., (2012). Research in Political Sciences. Tehran: Imam Sadiq University Press. [In Persian]
- Sobhani Tabrizi, Jafar (1996). Introduction to New Issues in Theology, Volume One. Qom: Imam Sadiq Publications. (In Persian).
- Tanhaei, A., (1992) An Introduction to the Schools and Theories of Sociology. Tehran: Marandiz Publishing. (In Persian).
- Ziyai Pour, H. & Aghili, S.V., (2009). "Examining the Penetration of Virtual Social Networks among Iranian Users." Media Quarterly, Issue 4: 23-43. (In Persian).